

ERDI IRKA

IRODALMI-KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

XIV. évf. 2023/1. MÁRCIUS

500 Ft

Dylan D. Tides

Január 22.

Aki fejét írni adta, ellenségét meg is lelte.
A lüktető, vádló kurzor vagy az üres papír lelke
sosem ismer kíméletet. Tépked,
kínoz, míg meg nem fűlsz,
vagy míg el nem kap a sodrás,
és boldogan bele nem hullsz.

Ami ennél jobban gyötör,
már csak az, ha van mit írnod,
és ömlene szakadatlan,
elkezdeni mégsem bírod,
hiszen őszintének lenni ma már
szinte öngyilkosság,
s rettegsz, hogy a soraidat
(gyermekedet!) eltapossák.

Pedig MA fáj. Fáj annyira,
hogy akkor is jönni hagyjam,
Így oly soká, nagyon soká,
s nagyon eltemetve hagytam...

Lassacskán már kétszáz éve
balsorsán sír minden magyar.
A hőseink rég kihaltak.
Emlékünkben néhol fanyar,
máskor dicső ízben ázik nevük
(ahogy épp tanítják...);
s mikor ki van épp a trónon,
az szabja meg, hogyan írnak
(vagy hogy éppen hogyan törlik)
a legnagyobb írók nevét.

Hová tette el a nemzet félelmetes, harcos hevét?
Egykor aki alkotott, az bármit használt (írótollát,
tust, ecsetet,
zongoráját vagy akár csak pusztá torkát),
a legapróbb rezdülését is követte az országnak,
nem elbújt, vagy örömködött
az elé szórt díj-morzsáknak,
a Magyar Szív írt betűje, hangjegye és színe volt
Ó!

Kiket nevel, s mire tanít manapság
a Kárpát-bölcső..?

Ki a példa, s mire példa?
Aki mozdul, már csak hajlik,
szolga módra, csak derékban.
Aki érti, hogy mi zajlik,
vagy a zsebét tömi tele,
vagy túl gyáva odaállni.

De ne féljünk, van egy új faj,
aki nem rest kiabálni,
acsarkodva köpköd tele online mindent,
s mindenhez ért..!
„Cirkusz már van”... Sorba sem kell állnotok az
ingyen jegyért.

Ma nagyon fáj. Ma még jobban.
Tudom, szavam nem ér semmit,
s elég lenne emlékezni a négy fal közt egy-két
cseppnyit.

Üvöltve és némán sírva sem találok értő fülre,
visszaküldöm viharomat, ahonnan jött: legbelülre.

(Te meg, Hazám... Ha Neked jó,
maradj csak így... Mindent tűrve...)

Baka Györgyi

Létegyensúly

A lét méhének ringatásából
kiszakadva, mintha születésem
még mindig átvérené az eget
hajnalonta, fehérlik a szeretet
szivárgó magzatvize, míg
magába nem ragad a tisztítóúz.

Bábból kiröppent pillangó,
szállnék haza, az elrejtetlen
létbe, felrázó szélre vágyok,
akár az út menti akácok,
csenedbe bújva, szomjazón,
merülnék fellobbanó fényedbe.

Fotó: M.Nagy Péter

Galambok rebbenek előtted,
átlényegítő szavaid befelé,
a szívbe szivárognak
s kívül ott keringnek lágyan
a hársfa lombjában.

Kinyitva letett könyvem lapjai
áhítoznak ujjaid után, és
gondolataid kutató, átható
érintésére várnak az alkonyba
merülő kispadon...

Barna Júlia

Esőverésben

mosott lombdíszeiben
ha a nap ránéz majd tündökölhet:
esőverésben tisztul a táj
másvalamivé szépül elidegenül
teltebb színeket vet ki magából
(persze úgyis visszafakul)
eső-falakkal kerített időszakot
függönyös magány-szívek
egy délutányi idő-kapszula
nyugalom-puha ruha
minden más zajt magába olvaszt
az esőcseppek hangtompító dobszava
nem tördeli szét a gondolatokat
összefogja egyé ötvözi
egy más síkba köti
közelebb kerül a megtörtént
a lehetett volnához
ami volt sem bizonyos
minden nap előlről kezdődik minden
nem tudok mást gondolni
dolgomvégezetlen dolgomvégezetlen

*Hajnali selymes fény
ringó fűz-ágon rigó
koncertre hangol*

(Tarnócziné B. Irén)

Cettler Gertrúd

szüntelen szünet

mit jelent szünetelni?
s szüntelenül megszűntnek lenni?
szünidei matinét szünetmentesen fixírozni?
szemeidben szünni nem akaró megértést kémlelni?

szünnap nélküli szünetet kérni
mialatt szűkösen limitálódik a szabadidő
fokozódik a trauma,
s csak kopik és elkopik a strapacipő

aztán egyszer csak fokozottan veszélyes útszakaszra
érve

ideje lesz átszállni egy más irányba tartó hévre
s beiktatni a szüntelen mentális zsongásba
fizikai helyváltoztatás alkotta összhangot

?

könny/cseppmentesen megtisztított-e a pohár
vagy csak káprázik a szemed a poháron maradt
ajkam nyomától...?

---

enyhén szólva is
hangulatingadozás hintáztatja
a kettőnk között megfeszülő levegőt

...

felhős égbolton
napsugarak után kutató
ködös látás mosolyt csal párás szemeimre

Cserni András

Öröklét

A halhatatlan öröklétet hajszolja minden ember,
hogy neve és élete fennmaradjon századokon át,
s ki legjobban kívánja áttörni a szürke köd falát,
a költő az, kinek lábainál múzsák hada hever.
Emberöltők óta fejtegetik ezt a súlyos kérdést,
keressük a kánonba vezető utat égő szívvel,
és mégis a halál sokunkra búcsúcsókot úgy lehel,
hogy eltüntetni nyomunk is
– mint az ész egy kósza érzést.

Mi lehet a bűvös recept? Mit jelent egy „Weöres
Sándor?”

Mitől lettek felejthetlenné óriás-eleink?
Remekműveiktől miért lesz lelkünk lángoló kén és
cink?

Miben s kiben hitt és bízott e számos
koránjött vándor?

Emlékezet? Megkopik. Egyéniség? Önhittségre vált.

Ihlet Anya teje? Ezt itta előttünk is mindenki.

A jövő homály, ismeretlen – lehetetlen tudni;
az ingatagban bízni: angyaloknak szervezni szép
bált.

Hát ne bízz semmi múltóban!

Ne higgy illó lidércfényben!

Te légy múzsák szolgája, ne tedd rabnőiddé őket!

Ne harcnak lásd; hivatásnak!

S úgy szeresd, mint életed!

Művészeted csak a Három Bíró szava tartsa féken:

Első a mindenkori Szakma – hozzáértő bölcsek;

Második a Nagyérdemű – hisz ők olvassák a verset;

Harmadik az öreg Idő – ki múltból jövőbe vezet.

Csak ők, együtt ítélik, hogy az öröklétnak költ-
sek.

Dylan D. Tides

Alkony

Csendet kér az alkony hangja,
elnémul a falevél,
s rajta is megáll a hangya,
azt figyel, ha a szél
csettintésre meg tud állni,
akkor bizony nagy dolog
készülődik, legyen bármi...
Nézd csak! Itt ki andalog
ilyentáiban, kótyagosan?
Néha füttyent, meg-megáll,
tócsát kerül óvatosan,
bohókásan szalutál
a már álmoskás bokornak,
kergeti az illatát,
s örül neki, mint a bornak.
Huncut szikra villan át
pajkos szemén kis költőnknek,
merthogy ő az, nem vitás,
s hogy rím helyett dalok nőnek

szívében most, nem hibás
azért senki... Ő ma este
annyi évnek dallamát
találta meg (nem kereste),
írna ő száz balladát,
de most inkább énekelni
szeretné a vágyait,
s egy kicsikét égbe kelni,
leporolni szárnyait.

Csendet kér az alkony halkán,
s nem mozdul a falevél.
Kis költőnkben sír a dallam,
nem tudja, hogy Neked él
végre ismét, s ér repülni...
Megszokta az álmodást,
s benne csendben elmerülni,
kergetni a látomást,
amiben majd újra ketten
lógatjátok lábatok
móló szélén, önfeledten,
s nincs már mire várjatok...

Nézitek a horizontot,
s azt, amit a múltra fest,
a megfáradt napkorongot,
s azt, hogy hullik rá az est...

Fazekas Major Gizella

Az élet

Szemet gyönyörködtet mindig a tavasz.
Most kismamát látok, új élet fakad.

De nagy boldogság is új életet várni!
Mosolygós gyermeket a jövőbe látni.

Örömet ők adnak, másképpen nincs élet.
Ők vidítják fel az emberi szíveket.

A sok pénz hiába, ha nincs szeretet,
amely összeköti a testvéri szíveket.

Kell a testvérke, harmadik, negyedik,
hogy megmaradhassunk szép hazánkban itt.

Gani Zsuzsanna

Fundoklia tavasszal

Beléptem a tanösvény kapuján,
ballagtam az ébredő tavasz után.
Sziklagyepes réten haladt utam,
mellettem kis méhészigyurgyalag suhant.

Tavaszi hérics tárta szirmait,
elém tárta féltve őrzött titkait.
Nehéz, kacskaringós lejtő alján
levedlett bőr, sőt agancs hevert kajlán.

Lágyan lejtett a pusztai meténg,
amikor egy sikló sikamlott elém.
Kicsit meglepődtem, tudtam, nem bánt,
vigyázva léptem át egy lelelc membránt.

A barlangban élt egy ősi medve,
aki versenyre kélt az őseemberrel.
Fundoklia előtt térdelt a völgy,
kuvik ásítózott, büszkén állt a tölgy.

Bimbózott a len s turbánliliom,
számolgattam őket az ujjaimon.
Festői volt a lejtő s a szurdok,
üregek fölött most a szellő suttog.

Kovács Mátyás

Kádár Tibor

A közömbösökhöz

/(Petőfi szellemében)

Dicső múltú magyar nemzet,
Mikor ébredsz öntudatra?
Ezeréves bátor hazám,
Mikor ismeresz önmagadra?

Tisza, Duna s te szép Alföld,
Hol van ilyen még a Földön?
Hol van ilyen gazdag ország,
Utazhatsz bár hegyen-völgyön.

Vedd már észre, hogy nyitva van
Kalitkádnek vasajtaja,
Szabad lehetsz végre most már,
Ötszáz évig vártál rája!

Magad választhatod meg most sorsod,
Nincs nyakadon török, tatár,
Nem vagy már Habsburgok rabja,
Szovjet csizma sem tipor már!

Egy ellenség van: ez a közöny!
Semmi más, mi utadba áll,
Ne fogd hibád most már másra,
Mert a kudarc tereád száll!

A magyar nép híres nemzet,
Ahol sok a becsületes,
Keresd őket, ez a titok,
Találd meg, ki emberséges!

Kerepesi Igor

Holnap-ember

Bukott férfi lett belőlem,
Nem támasz vagy vőlegény,
Nem voltam, csak káprázat és
Vak ígéret, csalfa fény.
Csaló, aki szende szépen
Mesét, álmod, kéjt ígér,
És a végén szánakozva
Mebocsátást kér, remél.

Mindig messze s mindig máshol:

Örök rejtély, kábulat.
Fukar, mikor szerelmet mér,
Biztonságot s csókokat.
S legbelül csak gubbaszt lelke,
Magánya oly végtelen,
Úgy emésztí magát, félve,
Vágyva, szerelemtelen.

„Majdnem” és „majd holnap”- ember,

Mindörökre esély csak,
Buborék, ki színes ugyan,
Menthetetlen kipukkad.
Drága felszín, igéző bár,
Sokat kínál, sejtelem,
Alatta egy gyerek csupán,
Bizonytalan, védtelen.

Kósa Márta

Álmaim színe

Álmaim színe ibolya
anyám
szerény szép mosolya
fáradt kezével
igazít
sorskerekemen valamit.

Álmaim színe fekete
kemény sorokkal van tele
csupa
atyai intelem
hogyan vezessem életem.

Álmaim színe csudakék
óceánhabos ölelés
sóhaj szakad
és
itt
marad
csókod nyoma
szívem alatt.

Álmaim színe
robbanó
új napot váró földlakó

túlparti karcos ág fölött
hajnalom
bíborba öltözött.

Álmaim színe
hófehér
ezüst hajam
párnához ér
kétség
fáradtság félelem
rövidülő út
mi lesz velem?

Álmaim színe
óarany
perceimnek nagy ára van
súly
nehezék és kegyelem
helyredöccenti életem
mindennapi feladat
van még dolgom a nap alatt.

Kovács F. István

Séta veled

Ott vagyok ismét, ahol a patak ered,
Fölébe hajolva láthatom két szemedet.
Pajkos tükréből arcom, ha visszatekint,
Álomvilágban sétálunk együtt megint.

Derekad ívét szelíden ölelem át,
Ringásán érzem lépteid lágy ritmusát.
Összesimulva járunk a rét szőnyegén,
Köröttünk kószál a kerítő alkonyi szél.

Pipacsok égnek, kéklík a búzavirág
Szende kamilla kísérgeti léptünk tovább.
Kalászkok selyme érinti lábaidat,
Látod? A mező is szerelmesen simogat.

Mosolygok rajtuk. Nem tudják, hódolni kár,
Szívednek kulcsát a forrásnál elloptam már.
Erdő sötétlik amott a füzesen túl,
S a fák rejtekében ajkunk majd összesimul.

Lukács Mária

Párás szemek

Ritkulnak a levelek minden pillanatban egy földet ér
a szerelem olyan mint futó lovak bejárják a földtekét
az erdők megteltek és illatoznak a suhanó nyárból
de már a hajnal párás szemei
csillognak az őszi fákról

Ha az öröm

Ha az öröm keresztülfut rajtam,
mint fűrgé gyík a réteken,
arcomat melegség önti el
– repce-sárga hullámok taróján –
majd megül a szívemen,
ami megérett, földre hull,
a természet megfáradt öreg,
mindent el akar temetni...
egy rőzsegyűjtő asszony
kendőjét még megköti,
szorít egyet a vállán,
apró tűzifákat cipel –
majd a csúcson megáll,
és ahonnan már nem vezet
feljebb az út, ott megpihen,
a lélek leejti kezeit,
és megeteti morzsáival,
mit az Isten kiadagolt neki.

Magyar András

Gondolatok Petőfi Sándorról

Szabadságra szíve nyitott
volt, és tettel bizonyított,
követve költői álmát,
személye legendává vált.
Lánglelke hevesen égett,
poétaalkata végett,
s vállán terhet, tehetséget
cipelt, s küzdelme kemény lett.
Nem volt megalkuvó lény,
s lázba vitte öntörvénye,
hisz elismerésre tört ő,

e könnyen sértődős költő,
s remekművek törtek elő,
s érzelmileg sebezhető,
szerelmek is megperzselték,
s formálták rajongó lelkét.
Bár nehezen jött a siker,
érezte, hogy alkotni kell,
s hihetetlen mennyiségben
írt, s néha megroggyant térde,
ám diadal lett a vége,
égbe szállt népszerűsége,
s ott volt felsőpolcra téve
országos elismertsége.
Övé lett lírai pálya
s szép Szendrey Júliája.

S mert keblében meg nem rekedt,
túlbuggott a honszeretet,
ott vére, lám, meg nem alvadt,
éljenzett, várt forradalmat,
s szabadságharcban is részt vett,
hol bátrak voltak s merészek.

Túlerő legyőzte őket,
s mártírként igazi hős lett.
Máig ismertté vált neve,
s dicsőséges ősz szelleme.

Lantból jóslattá lett ének
hőse lett – harcmezején.

Tisztelem Petőfi Sándort.
Elnyomást s gázságot vádolt,
s követelt 12 pontot,
s érte ő még vért is ontott,
életét is adta érte.

Ma mért nem tennénk meg? Mért ne?

Sajnos, úgy tűnik, ez kevés,
s nem teljesült követelés,
mert máig is vannak, akik
lopnak itt a mai napig,
aljasul, ahogy csak tudnak,
s Isten nevében hazudnak.

Módszerük hol ravasz, hol vad,
s polgárokat megsarcolnak,
s fennhéjázó luxus mellett
erkölcsük etikát elvet.

Nekünk nem éppen ez kellett.
s megérne egy új küzdelmet!
Megaláznak, orvosokat,
tanárokat, lopnak sokat.
S most itt állunk s várunk. Mire?
Tán egy másik Petőfire?
Nem szegényt véd törvény s jog,
s mi mégsem tudunk összefogni.
Ám mert jó mindennap enni,
sok embert meg lehet venni.

Máté Miklós

Édes Hazánk fekete doboza

Okatootáiban,
Európának sufnijában
Tör és zúz egy kontár kormány,
Akár vad elefántormány

Minden jókat összeszippant,
Jól látja az, ki nem hibbant:
Tej-vaj helyett stadionok,
Pénzt síbolnak kamionok.

Mennyi haver s retyerutya,
Retyerutya pereputtya
Csiki-csuki, dutyi-mutyi –
Virágzik itt minden kupi

Szemetek tág, tátog szátok,
Valóban ezt akartátok?
Ily ósdi revolúciót
Uram-bátyám korrupciót?

Az országot zsebre vágva,
Agyrémeit szánkba rágva,
Packáz velünk egy lókupec,
Hamiskártyás, kenetesen

Ki nem passzol kalodába
A Nemzeti Tanodában
Nem költözhet föl a Várba,
Kotródhat a vakvilágba,

És veheti bőröndjeit,
Vagy túrja más göröngyeit.

Kisemmizik új Döbrögik,
Őket illet mind több rög itt...

Kitüntetés

Nem visel
sarzsit-rangot
A Föld örök
közlegény
ingyen szolgál
Magoknak bokáz
ennek ellenére
őszi levelek
színes aranyérme
hulló gyümölcsök
ízes vére
számlálatlan hull
a hős ős szülő
csupasz mellére

Találós kérdés

Mindig beteg
volt ez ország,
hóhérai gyógyították,
olykor fejbe kólintották,
toldozgatták-foldozgatták,
darabolták, kirabolták,
fölperzselték, letarolták,
kormányozták vagy irtották,
reményedtől, mondd,
te mit vársz?

*Tavaszbba hajlott
a tél! Észrevétlenül
mint anyám háta*

(Móczár Csaba)

*Hajnali selymes fény
ringó fűz-ágon rigó
koncertre hangol*

(Tarnócziné B. Irén)

Móczár Csaba

**Egy foci-vb margójára
(apuról)**

Ezerkilencszáznyolvakettő
ez volt az első...az első
amit már együtt néztem apámmal.

Utána jöttek sorra a nagy football tornák
nem számoltam a gólokat és az évek sorát
csak együtt néztem apámmal.

Emlékszem mindig azt mondta: „remélem
a következő vébét még megélem.”
És csak néztük együtt tovább apámmal.

Akkor még nem tudtam de kétezertizennyolc
együtt vele az utolsó focivébénk volt.
Most is nézem de nem olyan mint apámmal...

Mert megváltozott valami
És úgy sejtem nem a foci...

Molnár Richárd

Kitártható elmék

Kimondatlan szavak között
Kimondhatatlanul ül a csend,
Fülünkbe cseng
A belső rend feszítő nyomása,
De hallgatunk,
Messzire utazunk inkább,
Hol a levegő ritkább,
De minden kék,
Hol felhőfehér puhaság pihen,
Nincs nyomás semmilyen,
Csak lebegés,
S a fény finom érintése,
Halk zene,
Ahogy a testben áramlik a vér,
A tér pedig szabad.
Erre képes a képzelő akarat.

Molnárné Király Márta

Ajándék

Ajándék egy nap, egy hét!
Egy év is, talán kettő,
de mit számít, ha hasztalan
minden lepergő esztendő?

Kapkodnék az élet után,
és élni vágnék sokáig,
de Nélküled silány vagyok,
ezt éreztem idáig.

A rák felráz, nincs menekvés,
mindabból, mi itt a világban elandalít.
Drága kincs az ölelés!
Harcom része ez is, mi naponta kettéhasít.

Ha harc a rák, hát önmagam
vagyok rút ellensége!
Legyőzhetem? Erre vágytam!
Hitet kérek, Jézus, legyen végre vége!

Nagy-Rakita Melinda

Tavaszi játék

Cikcakkot játszik a tavaszi szél
Ide-oda röppen karcsú méh döngicsél
Ó mennyi virág mennyi illat
Ó ez a tavasz milyen szép

Kip-kop kopog fűrgé kis madárcsőr
Fészekhez fűszál apró levél mind elkél
Ó mennyi virág mennyi illat
Ó ez a tavasz milyen szép

Perdül-fordul fűrgén fut föl és le
Mókus új odúhoz friss mohát gyűjtöget
Ó mennyi virág mennyi illat
Ó ez a tavasz milyen szép

Izgó-mozgó hernyócska tekereg
Maholnap meglásd csodás pillangó leszek
Ó mennyi virág mennyi illat
Ó ez a tavasz milyen szép

Tulipán kandikál föld alól körülnéz
Kibújjak ne bújjak fúj-e még hideg szél
Ó mennyi virág mennyi illat
Ó ez a tavasz milyen szép

Én meg csak ülök a napsütésben
Tavaszi szélben szeplős leszek s bámulok
Ó mennyi virág mennyi illat
Ó ez a tavasz milyen szép

Lótok-futok jövők megyek
Tavaszi széllel beszélgetek
Hol volt merre járt mit látott nélkülem
Milyen volt messze mit kerestett
Távoli vidéken hol nevetett
Fázott-e miközben telet kergetett
Itt marad vagy csak körülnéz
S tovalebeg
S addig is amíg ezt eldönti ő
Köröttünk ezernyi friss levél nő

Kreischer Nelly

Névnepomra

Március harmadika, már tavasz van!
Éled a természet, rám nevet az ég.
Boldog vagyok, szinte kimondhatatlan!
Lelkem örömtől telve új vágytól ég.

Ki a szabadba a padok közül!
A mezőre vagy fel a sziklára!
A föld még egyszínű, de figyeld csak!
Mozog a rög, él a kis palánta.

Nézd, megmozdult az alvó, rőt avar!
Vékony, zöld szálacska nevet feléd.
Tavasz van újra, szerelmes tavasz!
Egy vagyok vele s együtt a tiéd.

Felhóból előbújt vékony napsugár
gyengécske fénye simítja arcomat.
Földillatot kóbor szellő fújdogál,
Így üdvözölve az ébredő tavaszt.

Vágyom ki, kimenni a szabadba,
a fénysugár engem csókolgasson!

Rám ragyogjon a türkizkék égbolt,
hajammal pajkos fuvallat játsszon.

Ez az öröm ma mind csak az enyém!
Névnepom van, boldog, boldog vagyok!
A természet nekem ad legszebbet:
életet, fényt, színt, mámort, illatot!

Ma minden olyan kedves, szép itt nekem,
de boldogságom teljes akkor volna,
ha Ő eljönne mosolyogva, némán,
s egy szál törékeny hóvirágot hozna.

Naszvadi Judith

Fáradt vagyok. Minden
nap egy újabb búcsúzás.
Fáradt vagyok, és nincs,
aki titkaim vállain hordaná.
Üveggömbbe zárt, teremtett
világaim hangszigetelésén
nem jut át fohász. Sem átok.
Behunytt szemem alatt a
végtelenbe látok, de ha
mégis szólni mernék róla,
nem lenne senki, aki kívárja,
míg megbicsakló nyelvem
nyomán végül feltáruhá
a lelkembe zárt világ.
Mindegy is. Maradok, ami
eddig is voltam. Kinek hite
szerint angyal vagy kurva.
Senki sem ismerhet soha már,
enyém a néhány törékeny gömbbe
zárt világ. Játshatnék még, de
fáradt vagyok. Inkább gyakorolom
áttetsző Mona Lisa-mosolyom.

*Szél messze repít
tépett szíromlevelet.
Elszáll tavaszom*

(Kreischer Nelly)

Ocsovai Ferenc

Harlekin

Végül is részben ezt akartad.
Rivaldafény, kisszínpad
meg néhány hunyorgó szempár,
ami rád vetül, amikor
bukfenceket hánysz a porondon.
Valahogy mégsem
egészen így akartad.

Szomorú, hófehér arcfestékedet
le-lemossák verejtékes könnyeid,
amint éppen újabb
drámai monológba kezdenél,
hiszen habár megfeszülsz,
majd' belepusztulsz,
mégis mindenki azt hiszi: hülyülsz,
viccet mesélsz. Mindaddig nevetnek,
amíg ki nem derül,
te ezt tényleg komolyan gondoltad,
hiszen az érdeklődés
ilyenkor rögtön alábbhagy,
és ha már eleget szerepeltél;
ha már labdákon korcsolyázva
tarka lepkéket kergettél;
ha már neked is kijárt a percnyi hírnév:
olyankor bármily
mutatványt forgatsz fejedben,
kíváncsiság, kedv és inger
gyorsan elmúlik,
unalmas lesz bohóckodásod, a népek
pedig vándorolnak tovább
az egyik cirkuszi karavánról a másikra,
karneváli királyságod pedig így csupán eddig
(vagy még eddig sem!) tartott.
Benntartanád a teremben
őket, mint egy hatalmas erejű varázsló,
mint az a Cipolla,
aki mellett a legbátrabbaknak is elveszett emberi
mivolta – ám csak rettegsz, hogy hamarosan úgyis
mind hazamennek,
így megbotlasz folyton, s azt véled,
mindjárt megköveznek,
és már akkor ügyetlenül zsonglörködész
zavaros szavaiddal;
már akkor altatni fogod a nézőt
humorosnak szánt dalaiddal,

amikor még el sem hagyta az előadást,
ami épp ezért válik
önbeteljesítő jóslattá.
A tragédiát tragikus fogadtatása teszi komédiává,
amelyben a kackiás kapitány sohasem te leszel,
hanem csak egy udvari bolond
zórakoztató bölcsességével
a múzsák asztala alól kisöpört
kegyelemmaradékokból eszel,
és fürkészed csak a dolgokat egy kényelmes,
meleg sarokból,
ahonnan nem is engednek máshová ülni téged;
vagy ha mégis,
csak azért, hogy felvidítsa a tömeget a tudat,
hogy vannak nála itt jóval nyomorultabb
és megrögzöttebb emberek is a világon,
akik a cifra báli ruhák után elkeseredetten,
virgáccsal loholva próbálnak félnótás majomként
függeszkedni egy talmi álmon,
és amíg az urat mímelik:
szolgái lesznek a felszínes vágynak,
hiszen gyáván,
öntagadólag állnának be inkább hasonmásnak.

Merész léptekkel dobbantok a padlóra
kalapomat emelvén,
és figyelem a hatást,
ám sokáig várat magára az eredmény,
mialatt ezerarcú,
született színésznek képzelem magamat,
aki bármit és bárkit eljátszik;
lantos, énekes muzsikusnak,
akinek húrjait angyalok serege pengeti;
finom táncosnak,
aki bármely asszonyt parkettre csábítja;
lángész tudósnak,
aki megfejtí a teremtés egyetemes,
kimondhatatlan titkát,
de annyi is elég,
ha néhány szeleburdi mozdulatot teszek,
hogy megmásszam az életnek becézett,
ingatag trapézhintát:
a színész krumpliorrú pojáca lesz,
a zenész nyekergő részeg,
a táncos esetlen mamlasz,
a tudós pedig enyveskezű sarlatán,
aki elől egyaránt elszalad
hőn áhított úrihölgy és szolgálány,
és aki legföljebb egy dzsóker,

akinek már pusztá léte is tréfa,
 hiszen hiába nyújtózkodik,
 hiába van előtte a mennyei létra,
 mert sohasem éri el, csak pörög,
 s ugrádozik, mint a bolha,
 és kéretlen szerepéért kiáltozva
 egyre csak a rendezőt okolja,
 pedig talán ha kitanulná
 a harlekinek minden rafinált fortélyát
 vállát megvonva,
 és nem rohanna úgy a taps után a forgatagban:
 talán nem félne többé,
 hogy szánalmas koldus-bohócnak nézik,
 bármely vásárban,
 városban vagy kocsmáünnepélyen felbukkan,
 és ha elfújná kártyavárát,
 amihez csámpás gólyalábakat faragott:
 észrevenné,
 hogy műve értő közönségre lelve felmagasztaltatott,
 hogy ne kelljen többé
 rongyos maskarákba gyűrnie valódi lényét,
 és utánzása helyett valakiben megtalálja végre
 önnön tükörképét.

Onódi Judit

Futó kaland

Ne fuss, ne szaladj előlem,
 Ne kerülj, mint faág a parazsat!
 Állj meg inkább kicsit mellettem,
 Sűgj fülembé kedves szavakat!

Ne menekülj, ha érintelek,
 Álld csillogó tekintetem,
 Karolj át vágyón, melegen,
 Ha fejem válladra teszem!

Szélben lobogó arany fűrtjeim
 Nap fényével vetekednek.
 Sátorként borulnak föléd,
 Elrejtenek, ha engeded.

Most összekoccan két fényes pohár.
 Volt már, hogy szemed így csillogott?
 Halkan szól a háttérben a zene,
 És Te sose láttál még ennyi csillagot.

Körülöttünk a gyertyák már
 alakatlan, fáradt kis csonkok,
 Álmosan terül szét az éjsötét,
 Némán lesnek be a csillagok.

Húzd el karod vállamról,
 Ne írd fel a telefonszámot!
 Szétdobált ruhák tetején
 A hajnal szétszedi az álmot.

Fuss, szaladj el tőlem,
 Ne állj meg, ha valahol látsz!
 Elég, ha rózsaszín emlékként
 A szíved egy csücskébe zársz.

Petrik István

Ősi jussom

Szívemből, lelkemből,
 ős magyarságomból...
 összeáll a kép
 a régi álmaimból.
 Nincs benne gyűlölet,
 csak igazságkeresés.
 Felvillanyozódás
 és tudatra ébredés,
 hogy nem vagyok kevesebb
 senkitől és soha!
 Ahogy a sziklákön
 kizöldül a moha...
 Olyan az én létem
 itt, a magyar földön...
 Az ősi jussomat
 a verseimbe költöm.
 Mert nem kell senki másé,
 csak amit rám hagytak,
 hogy jogosan érezzem
 magamat magyarnak...
 Volt már ezer évem.
 Sok-sok búval, bajjal.
 Éltem együtt kunnal,
 jásszal és avarral.
 Jöttek svábok, tótok,
 rácok és oláhok.
 Sanyargatott orosz,
 ártott török átok ...

de mégis itt vagyok
székelyként, magyarként.
Megélt történelmem
vallom diadalként.
Nem akarok harcot!
Folyt már elég vérünk.
Leginkább békére
lenne most igényünk.
Csodálatos föld ez.
Szántókkal, vizekkel,
réttel, legelőkkel,
árnyas árterekkel.
Együtt kell itt élni!
Együtt kell meghalni!
Ameddig csak lehet,
magyarnak maradni.
Nem kérek semmi mást,
a múltat nem feledve...
Éljük meg a jövőt
egymást megszeretve....
Béke kell és élet.
Nincs más út előttünk!
Egy a lehetőség.
A jövőhöz szegődtünk.
Istenhez, magunkhoz...
A Kárpát-medencéhez...
Nemzethez, hazánkhoz,
himnuszhoz, a néphez...

Votin József

Radnai István

Utóvizsga

betűk milliárdjai
hamvadnak polcomon
a szavak erdejében
háború dúl kőbalta idők
a kukásautó zaja
zavar az olvasásban
elhányja magát a ház
az ablakom alatt

túltermelési válság
kampányok olvasatlanul
szeretet nélküli vásárnap
várható felhőátvonulások

gutenberg bénasága
a szellem kígyója
a farkába harap utoléri
a ma még nem holnap
a lyukas égből hullik a múlt
bogarak ülnek a nejlon alatt
felvágatlan folyóiratokon

a kukásautó távolodik
szelektíven keveri
az értéket az értéktelennel
a test nélküli ember
a tornácon pipázik
a villanypásztor
a subáját takargatja
kifordult a világ
a könyvtárszagú este
végre leszáll közénk
nem az utolsó vacsora terme
az eszement labda körül
villószik a pénz amíg rúgják

*Vissza nem nézhetek
Napcsókolta kék az ég
Hol van már a tél*

(Tarnócziné B. Irén)

Torma Ágnes

Tavaszi

Ablakom alatt énekel egy kismadár,
itt a tavasz! A hidegnek vége már.
Süt a nap és csendül a nóta,
nyílik a szív egy rugóra.

Aranyeső bontja szirmát,
zubog a vér az ereken át,
gerlepár már ül a fészken.
Siettek. Vagy nem egészen?

Medvehagyma erdő szélén zöldellik,
nárcisz, jácint kiskertekben illatozik.

Barka ágán bolyhos gombok,
ember arcon víg mosolyok,

Tormássy Erzsébet

Petőfi Sándor

Mért harcoltál annyit
magaddal s világgal,
Mért lobogtál mindig
önemésztő lánggal?

Csatában múltál el,
beteljesült vágyad,
Ifjan elkerülted
a halálos ágyat.

Örök bánat marad
hősies végzeted,
Elrabolt a halál,
s valahol földbe tett.

Sejtjük, sok szép versed
kísért el sírodba,
S nem lehettek többé
már soha megírva.

Örökséged élő,
nemzetünknek kincse,
Neved Magyarhonban
nem lesz elfeledve.

Tóth Mária

Ha nem hordod az én ingemet

Ha nem hordod az én ingemet,
nem vagy velem.
Ha nem hordozod az én szívemet,
nem vagy velem.
Ha pohár vízzel megszánsz
sivatag idején,
az édeskevés.

De a pohár vizet legelőször
te vidd oda.

Lehetetlen, hogy tiszta vizet
nem gyűjtöttél forrásból nyáridőben,
hűsítőn, gyönyörű fa alatt
nem jutott eszedbe,
hogyan szomjazik az ember
szeretet nélkül.

Hogy lehetnél barátom,
kicsi ér, forrás lenne szemedben,
miben megfürödhettek,
ha sajnó a lelkem,
varázsszó lenne a te lelkedből
bajomra.

Nekem sós a könnyem, sós a patakom is.
Bármikor, ha süt a napom – elolvad a só,
és kristálytiszta lesz mindenem.
Ugye, elfogadod utolsó ingemet,
ha már nem lesz semmi,
csak a szeretet?

Kovács Mátyás

Valentin István

Kelj fel és járj!

Szeretet nélkül
Sorvadó napjaim
Istenhez tolakodnak,
Te belépsz hozzám,
Hangod friss levegő
A bágyadt falaknak,
Téged ontanak felém,
A te mosolyod él bennük
S bennem.

Megnyugtat lelked,
Új célt ad s vigasztal,
Mikor súlyos az igazság.
Szíved terített asztal,
Gyerekkori öröm, vigasság.

Szeretném rád bízni
Titkomat, szerelmemet,
Mint anyámra annakidején,
Szeretnék hozzád bújni,
Pihenni álmaid
Békés rejtekén.

Eszmélés

Beszélnek hozzánk,
Döntenek rólunk,
Belőlünk élnek,
Ők hazudnak,
Mi hallgatunk.
Így van ez jól,
Így volt mindig!
Mondják,
Mondjuk.

Érdekké lettünk.
Mi vagyunk a mosolygásuk,
Mi vagyunk a luxusautó,
Mi vagyunk a parti villa,
Mi vagyunk a kertitörpék,
Mi vagyunk a hű kiskutya,
Mi vagyunk ők,
Mi alkottuk őket
Saját képmásunkra.

Varga Katalin

Várom a tavaszt

Még itt a tél vacogató, hideg hajnala,
még a dér is fagyos reggelt mondana.
A napkelte már picinyenként araszol,
lassan lépve, a március tán tavaszt hoz!

A Nap egyre közelebb kukucska a horizonton,
ablakomból nézem, s közben hajam bontom.
Mily gyönyörű narancssárga feje bújja,
platánfán a galambpár is csak ezt bújja.

Fentebb cammog, már látjuk egymás szempárját,
kivárom, míg megmutatja ragyogó, szép pofiját.
Kósza felhő eltakarja melengető sugarát,
nem látom a huncutkodó, kuncogó kis mosolyát.

Figyelem a távolban a vadludak vonulását,
hallgatom a varjak hangoskodó káromlását.
Egyiknek fekete a mellénye, és csupa kormos,
a másiknak szürke a kis dolmánya, és elől gombos.

Közelben már Dunafüred kéményei füstölnek,
ágyukban a kisdíákok nyújtózkodva ébrednek.
– Gyerünk, Kata! Te is indulj,
ne legyél már naplopó!
Nem vagy te lusta, henyélő, napsugárral kuncogó!

Felkaptam a futócipőt,
nem néztem a múltó idót.
Gondolatban messze jártam,
lelkemben már tavaszt vártam.

*Játszi napsugár
Virágzó ágak, vágyak
tavaszi zsongás*

(Kreischer Nelly)

*Tűnő zivatar
Bodros égi csipkén túl
sötét horizont*

(Tarnócziné B. Irén)

Carl Astro (Wegenast Róbert)

Naplórészletek

(...)

1958. ápr. 2.

Az utazás utolsó méterei a legnehezebbek. Az öreg vasúti kocsik elé kötött kávédaráló elképesztő türelemmel zötyög az állomás végeláthatatlan váltóin, a festő egész teste már egyetlen összegyűrt, elmeredezett izomcsomó. Két kezével a csomagtartóba kapaszkodva elszántan hintázik az üres padok között, törődött tagjait megpróbálja kiegyengetni, az iszonyatos, izzasztó utazás után.

Nevetséges, de egy valamirevaló repülőgép ennyi idő alatt Ferihegyről New Yorkba érkezett volna már. Mikor az ablakban megpillantja a koszos, néptelen állomásépületet, látja, nem sokan várják ezen a fullasztó délutánon ezt a vonatot, a peronon néhány izzadó vasutason kívül nincsen senki.

A szerelvény fáradtan csikorogva megáll.

A monarchiában jobb napokat megélt királyi és császári indóház vörös téglafalai ontják a kora nyár hirtelen beszökött melegét. Nagyon csendes és nagyon vidéki minden.

A festő hátán az átvetett zsák alatt lassan, idegesítően csordogálni kezd a veríték. A délelőtti esőből itt maradt párás hőség nyomasztóan az agyára ül.

Elszántan kilép, de az épület előtt is üres a tér, csak egy lovas kocsis álldogál a szemközti kocsmá előtt.

Harmadszor jár itt, és most a kihalt város nagyon barátságatlanul fogadja.

Élete második színházi bemutatójára érkezett.

Szemben egy sűrű, óriásfákkal benőtt park oldalán széles út emelkedik enyhén felfelé, és a fák közül a magyar vasbeton szecesszió hátborzongató monstuma bukkan elő. A párás hőség elviselhetetlen, még az alacsony házak árnyékában is átnedvesedik rajta a meleg jersey ing. Az aszfaltra bámulva ballag, latolgatja, mit tegyen. A szállodába kellene elmennie, amit a színház fizet, persze ha egyáltalán van itt szálloda, mert lehet, hogy ennek a halott városnak még szállodája sincsen. De ha van, akkor éppen ezen a napon tatarozzák, vagy...

– Állj meg már te, festő – üti meg váratlanul egy hang.

Megtorpan.

A park kövér fűvén a barátja lohol egy köteg papírt lóbálva.

1958. április 5.

A festő a szállodai szoba heverőjén fekszik, és az ablakon át a szürke eget nézi. Az üvegtáblákra fátyolt borított a por, a házak távolian ködlenek a lassú esőben.

Valami szokatlan van a szobában.

A bútorok mintha megfeketedettek volnának, a szoba színei megfakultak, a falon függő képek jelentéktelen, fáradt foltokká zsugorodtak.

Megzavarodva fekszik az ágyban. Valahogy értelmét vesztette mindaz, amit eddig csinált, és undorítja a szoba fülledt izzadságszaga.

Az ablakhoz támolyog, és kinyitja.

A feltároló nyíláson át beömlik a párás utcai levegő. Kapkodva, szorongva lélegzik, mert megcsapja a testére tapadó pizsama élettelen hűvöse.

Visszalép. Az ablak nyitva marad.

Körülményesen újra a takarók alá fészkel magát, és szorongva a színházi főpróbára gondol. Tavaszi keringő lebben ebben a záporozó tavaszi világban.

A darab, a rendezés. a díszlet jelentéktelen. Egy csalódott operarendező és egy talaját vesztett díszlettervező ügyetlen kísérlete. (...)

1958. július 20. S. levele Párizsból

Kedves Öreg Cimborám!

Neked nem is tudom, honnan indítsam el leveletem. Talán a mai délutántól, hiszen olyan sok az adósságom, hogy úgyse tudnám most letörleszteni.

Lenn voltam a sziget kis kikötő fölötti szikláján, onnan festettem. A táj a tikkasztó napban leszáradt. Fákön izzó zöldek (amelyek zöldek és zöld-violák). Az épület és a sziklák fehérek. Kékeszöld, (de szintén sápadt) agávék.

Szemem, azt hiszem, fejlődött. Értelmetlenül gyönyörködik.

Igyekszem ugyan az értelmet is használni a képalkotásoknál, de főként a komponálásnál, a szépség kiemelésénél és esetleg a formanyelvkeresésnél. Sok fotót csináltam tegnap ugyanott. Mostanában sok ágat fotóztam. A fehér égbe rajzolt fekete ágvonalak rajzait figyeltem, ritmust, szerkezetet vagy bizonyos mozgások absztrakcióit próbáltam bennük kikeresni (pl. harc, a lebegés, áhítat). Pillanatnyilag kicsit öncélúan figyelem a szépségeket. A szép az, ami nagyon fel tud izgatni. Ezek az össze-vissza mondatok banálisak és nagyképűek, ha nem veszel komolyan, de leírtam őket, hogy lásd, merre járatom a szemem.

Itt maradok még négy hétig ezen a kis földközi-

tengeri szigeten ütköző vörös szakállal, szalmakalap-pal a fejemen. D.e. dolgozom pár órát, hogy ingyen maradhassak. Elég jólesik kicsit megmozgatni ronda puhány testemet, kifárasztani falbontással, talicskázással és d.u. úszással.

Nagyokat zabálok. Szeretnék holnap elmenni éjjeli halászatra az egyik szigeti halással.

Bár ezekkel az egyszerűbb emberekkel teljesen képtelen vagyok szót érteni. Ők csak valahogy megértik parlagi franciaságomat, de én képtelen vagyok marseille-i dialektusukat megérteni. Nagy beszédű és lassú mozgású emberek. Közben sietve elvesztettem az akronomat. Közben, mert már másnap van. Ma d.e. kandallót építettünk az emeleti játéktérembe.

(Hajdani lovagterem, bolthajtásos, ablakfülkés). D.u. 2 km-t úsztam. Úszó szemüveggel, fejjel víz alatt utazunk ilyenkor 30-40 méteres mélységek fölött. A víz teljesen átlátszó, és színe „közönségesen” kékeszöld, íze nagyon sós, és medusái csípnek.

Ma este (önkéntes) lelkigyakorlat kezdődött. Egész nap küszködtem magammal, és végül lebeszéltem róla magamat. Nem vagyok elég összeszedett és fegyelmezett most. Egy jezsuita tartja, halk beszédű, kicsit hasonlít a pápa fotóira. Két napig kinn leszek a szabadban, a tengerparti sziklákon egész napos szilenciummal, meditációval.

Írtam már, hogy – igaz – aug. 21-én Görögországba megyünk egy diáktáborba irtó olcsó feltételekkel. Igen érdekelne, mit festesz és hogyan? Hogyan voltál egy évig szabad szegénylegény:

Édes egykomám, sokszor ölel öreg Krisztinavárossal egyetemben: A.H. (...)

1958. augusztus 1.

A kezemben a könyv, a kisszínpad technikája. A fiókban a pénz, amit kaptam érte. Az asztalon R. O. levele Kaposvárról. A fejemben pedig elhatározás és béke van.

Történjen, aminek történnie kell.

1958. augusztus 3.

Dél előtt két rövid, kemény vasúti füttyszóval Almácska üzen a park szélben hajladozó fái mögül, hogy aláírhatom a szerződést a kaposvári Csiky Gergely Színházzal, és mátol itt a világ végén kétezer-nyolcszáz forintért főállású díszlettervező lehetek. Alig emelem fel a sercegő tollat a lebegő papírról, máris egy köhintés után felvállalom, hogy újabb nyolcszáz forintért szükség esetén a festőműteremben is használható

segéddé válok. Ha kell reggel, délben, este, sőt néha éjszaka is a színházé leszek.

Odakint az ajtó előtt R.O. titkárnője az iratok összecsomagolása közben rám néz, és megkérdezi:

– Lakása van-e már?

Én üresen és gyámoltalanul felemelem a fejem, ő pedig egy szemvillanással folytatja:

– Az ajtó előtt áll egy hölgy, aki albérlőt keres. Behívjam?

Egy pillanatra a szemöldöke alól Almácska szeme pillant rám, és én bólintok.

Elsétálunk.

A lakás nagyon jó.

H. néni, jövődöbeli háziasszonyom, a Bajcsy-Zsilinszky utca végén betessékel egy üvegajtós előszobába, ahonnan az úri szoba nyílik. Odabent polgári kényelemben egy igazi századfordulós ágy mellett éjjeliszekrény fogad, az ablak előtt szembenézve két klubfotellel és a sarokban meghúzódó csillogó pianínóval.

Estére nyolcszáz forintért megalkudva, a lakás konyhájában a háziakkal együtt ülve, a kínált házi sütemény és kávé mellett igazi vidéki úrrá lettem.

(folyt.köv.)

Hangyássyné Zsuzsa

Gyöpös József

A Szent Imre Kórházban

Mint Dél-Budán nevelkedett gyerek, számomra ismert a kórház múltja. Kisikolás koromban idejártunk fürödni a kelenföldi meleg vizű sós tóhoz. Aztán megszűnt a lehetőség, helyére a kórház komplexuma épült. Kötődésem is van, 2004-ben Richárd itt született.

Mi, érdeik ide vagyunk beosztva – nagy öröömre.

Tíz éve, mikor erős szédülésem volt, még nem ide tartoztunk, tévedésből hoztak ide a mentők. Az akut osztályra kerültem, elfogadtam a magánszobát (VIP) napi 12 ezerért. Az orvos csak hétfőn engedett el felelősséggel, így egy hétig bent urizáltam: saját fürdővel, a teniszpályára néző erkéllyel.

Aztán kiderült: időhúzás eredményközlés nélkül.

Minden adat normális, örülj neki, nincs baj!

Ugyan üdültem, váratlanul, jelentéktelenként, ami vagyok.

Utazhattam volna tovább az értelmetlen maradás helyett.

Tanultam a múltból. Ugorjunk a jelenbe.

Kerülve a vakcinálásos bizonytalanságot, hívásra jött a mentő. Este. Egy orvosnő két férfigyógyítóval színesen világító ruhában mindhárman. (Nem közúti védelemhez kell az ilyen?)

Hordágy a lépcsőn? – kérdezik.

Nem, már nem szédülök, köszönöm.

Az autóban a mellettem lévő széken ülő orvos szótlánul babrál a papírokkal, én fekvő az ágyon, csak a kék fény villogását látom az ablakon át. Zötyög, rázkódik az egész rendszer, semmi kíméletesség. Ahogy fordul, tudom, merre vagyunk.

A kórház feljárója erősen kivilágítva. Csend honol. Kitápáskodok. A nagy rohanásnak vége. Duplaajtó nyílik, egy váróterembe vezettek. A hely jól definiált: itt tényleg várni kell.

Emberek sokasága, ki hordágyon, ki padon ülve a kísérelővel, ki a fal mellett rogyadozva az ácsorgástól...

Végre a bűvös ajtóból a nevemen szólítottak: EKG, vérvétel, kanül a karba az infúzióhoz...

Rutin. Gyári futószalag. Kimerült asszisztensek.

Aztán az értékelés: a diagramon hiányzó jelek – mutatja az orvos –, a pulzust is mutatja, van, ahol nincs,

kihagy. Lehet a szívritmust szabályozni? Igen, lehet, de ez nem olyan, mint egy beakasztott vekkeróra. Operálással, de nem 90 évesnek. Segíteni már késő. Megállapítottuk, nincs mást tenni. Menjen szépen haza.

Esetleges ébredés nélkül kíméletesen szép halál.

Köszönöm a tájékoztatás, doktor úr.

Dr. Karácsony István

Mestereim, segítő-őrző angyalaim

(7., befejező rész)

XIII.

Bíró András író, költő, szerkesztő, újságíró

Kiváló ember, aki életében is nagy szerepet játszott, egy igazi JELENSÉG volt!

Alighogy megismerkedtünk Érden – még az elmúlt évszázad vége felé –, atyai-baráti kapcsolatunk töretlen volt, egészen András bácsi haláláig, sőt azután is, hiszen üdvözléséért azóta is rendszeresen imádkozom.

Nagyon sok szál kötött össze bennünket! Mindig kimondhatatlanul örültem, amikor meghívott érdi, Zagyva utcai kertés házukba egy kis délutáni beszélgetésre. Rendkívül élveztem a közelségen lenni, hallgatni anekdotázó stílusát. Ezt az általa többször felkínált lehetőséget mindig kitüntetésnek vettem!

Többször beszélt nekem arról nagy részletességgel, hogy az 1938-as Eucharisztikus Kongresszuson hogyan ministrált Róma küldöttének, Pacelli bíborosnak, a későbbi XII. Pius pápának.

Nagyon megjegyeztem születésének időpontját: 1923. május 3., mivel édesanyámmal azonos napon született, csak húsz évvel később.

A legfontosabb dolog talán az volt Tőle számomra, hogy korban és irodalmi tudásban mérföldek választottak el bennünket, mégis egyenrangú írótként bánt velem! Több könyvemet lektorálta, nem egy irodalmi művet nyilvános helyen Ő mutatta be, és az egyik szépirodalmi kötetem előszavát is Ő írta.

Még életében könyvesboltot neveztek el Bíró Andrásról: a korábbi Óperencia név mellé került a neve, mintha így hangsúlyoznák András bácsi kiváló irodalmi értékét.

Rendkívül megfogott engem irodalmi sokoldalúsága is: hosszú évekig A Kutya című szaklap szerkesztője volt, ugyanakkor nagyszerű sorozatot készített az Érdi Újságban az elmúlt évszázad színész-kiválóságairól (saját személyes találkozásai alapján) pl. Latabárról, Rátonyiról, Honty Hannáról stb.

Összefoglalva: András bácsi fő Mestereim, ill. Védőangyalaim sorában a legelején foglal helyet. Örök hála és köszönet érte.

XIV.

Dr. Thán Ede osztályvezető főorvos szülészeti-nőgyógyászati osztály Keszthely, városi kórház (1969 – 1974)

Ede máig is él, alig 3-4 évvel idősebb nálam. Én már szakorvos voltam, amikor Ő lett a főnököm 1969-ben. Nagyon gyorsan a bizalmába fogadott, és adjunktusává tett.

Tehát én lettem az Osztály második embere.

Így ment ez egészen 1974-ig, amikor is Ajkára kerültem, mert az onkológiai szakterületet választottam további orvosi ténykedésemnek.

Thán Edétől rengeteget tanultam! Igaz, hogy sokat is dolgoztam. Kevés orvosa volt az Osztálynak, így szinte minden műtéti beavatkozáshoz, nappal és éjszaka is, kellett minden ember. Ugyanakkor ez hatalmas lehetőséget jelentett a gyakorlat megszerzéséhez! De ne felejtjük el azt aényt sem, hogy fiatalok voltunk szinte mindannyian, így azután lelkesen viseltük a mindennapok sokszor bizony nem mindennapi kihívásait!

Mit tanultam, illetve mit is köszönhetek én a Főorvosnak?!

Thán Ede az volt az életemben, mint évtizedekkel azelőtt Kóka László, a tapolcai középiskolai kollégium igazgatója.

Tehát fegyelmet, rendet, pontosságot, következeteséget és precizitást követelt meg tőlem és minden munkatársától.

Számomra újra kiderült – ha addig nem tudtam volna –, hogy ezek az Ede által szigorúan megkövetelt tulajdonságok, betartandó dolgok az élet alapjait jelentik – szinte minden tevékenységnek, kiváltképpen az orvosi munkának ez a lényege. Egy műtétes osztályon pedig még nagyobb hangsúlyt kapnak.

Minden orvosi osztály „nehéz” a maga nemében,

minden osztályon vannak, vagy lehetnek szomorú események.

De és itt ez a „de” különösen fontos! Egy jól működő, jól szervezett osztályon a ún. szomorú kimenetelű esetek száma a lehető legminimálisabbra csökkenthető, másrészt az orvosi tevékenységünket óhatatlanul „beárnyékoló” tényezők mögött, nem fogjuk hangsúlyosan érezni saját felelőségünket, esetleg mulasztásainkat, éppen Ede által is megkövetelt fentebbi tényezők betartása okán.

Köszönöm, Ede, mint Tanítómesteremnek, mindazt, amit belém neveltél, további életemben mindez nagyon sokat kamatozott.

Azt hiszem, hogy mindannyiunk számára sok tanulságot hordoztak magukban ezek a történetek. Ilyen szemmel olvassuk!

(Vége)

Kovács F. István

Major István és a „málenkij robot”

Major beteg ember volt. A gyerekkorától fokozatosan kialakuló és súlyosbodó asztmája mellé még fiatalkorában összeszedett egy szívizomgyulladás, mely maradandó nyomaival meggyötörte, és elkísérte már a negyvennégyben letöltött nyolchónapos munkaszolgálatra is.

Lelkileg kemény, jellemében a makacssáig hajlíthatatlan, önmagával és környezetével szemben szigorú férfi léte nem akart tudomást venni betegségeiről, inkább dühös volt rájuk.

Amint világossá vált számára, hogy mibe keveredett, már nem tudott másra gondolni, csak a szeretteire. Úgy érezte, cserbenhagyta őket, hiszen elrejtőzhetett volna testvére szadai családjánál, amikor hírért vette az elhurcolásoknak. Ám hiába kérlelték, kijelentette, neki nincs miért bujkálnia. Hát tévedett. Arra nem számított, hogy a győztes hatalomnak nem elég, hogy a háború alatt letarolta és kirabolta az országot...

Amíg a szerelvény a Dunántúl dombjai között kanyargott velük, addig reménykedett. Nem nagyon figyelte, merre járnak, de azt muszáj volt észrevennie, hogy Bátaszéken kivagoníroznak, majd fél napi gyalog-

menet után átterelik őket egy pontonhídon, és a tömeget Baja után újból vonatra hajtják, mely aztán megkezdí vánszorgását a bácskai mezón. A folyóba hanyatlott híd és környéke, a Duna parti város hatalmas sebei valamelyest elvonták figyelmét személyes nyomorúságáról, de hamarosan újra apátiába süllyedt. Bármerre forgatta is gondolatait, nem tudott már hinni abban, hogy valaha hazatér.

Valahol Kiskunhalas környékén ácsorgott a szerelvény már órák óta, amikor Major István visszaidézte ezeket az emlékeket. Bár az örök elhúzták a vagonok ajtóit, az embereknek nem volt kedvük leszállni, odakint hideg eső verte a végtelennek látszó kukoricást, s a nyirkos levegő bekúszott ruhájuk alá. Majort mind gyakrabban gyötörték köhögési rohamok, társai idegenkedve próbáltak elhúzódni a közeléből. A vagonban lévők mind ismeretlenek voltak számára, a sudarasi társaktól régen elszakadt, neki magának pedig nem volt kedve elmagyarázni, hogy nem fertőző. Nem érzett haragot, belátta, itt szó sem lehet egymásratalaltságról meg segítőkészségről, mindenki jobban jár, ha a saját irháját igyekszik menteni.

A következő hosszabb pihenőt a kiskunmajsai állomáson töltötték, ahol kenyeret és ízetlen langyos teát osztottak. Majort főképp a szomjúság gyötörte, a szíjasra száradt kenyeret inkább csak kötelességszerűen rágcsálta, majd kabátzsebébe gyúrte.

– Mit gondol, hová visznek? – szólította meg váratlanul az egyik mellette kuporgó hasonló korú férfi.

– Ezek talán maguk sem tudják – intett fejével az ajtó mellett ácsorgó katona felé. – Meg azt se, hogy minek. Maga hova való?

– Dombóvári sváb vagyok, Franz György a nevem – nyújtott kezet a csontos arcú, kék szemű ember. – Minálunk a németajkúakat szedték össze. Hát maga?

– Én ugyan nem vagyok se sváb, se német, csak úgy elhoztak, gondolom, hogy meglegyen a „kvóta”. Amúgy Major István vagyok... sudarasi asztalos – viszonzta a kézfogást, aztán elfordult, mert megint elfogta a köhögés.

– Má' ne haragudjék, hogy megkérdem, maga beteg? Csúnyán köhög, és mintha láza is lenne.

– Nem kell félni, nincs semmi fertőző nyavalyám, csak gyenge a tüdőm.

– Nem is azért kérdem, hanem mert úgy gondolom, a magunkfajta nemigen számíthat itt majd ápolásra meg kórházra...

– Nem is számítok... alighanem, énnekem már nincs jegyem visszafelé. Ne is törődjön vele.

– Hát a családja? – kérdezte döbbenet a másik.

– Éppen ez, ami legjobban bánt – nézett kifelé elgondolkodva Major. – Ott maradtak támasz nélkül. Az asszony ugyan varrogat ennek-annak, de a műhely üres. Meg a kamra is. A parasztnak se sok maradt, a magamfajta iparosnak meg semmi.

Ám Major István asztalosmester nem segített sokat a kvótán. Sokezedmagával terelték be a szegedi gyűjtőtáborba, amikor már csak vánszorogni volt képes. Újdonsült dombóvári ismerőse segített, ahogy tudott. Vitte a csomagját, amíg az egyik barakk előtt az oroszok ki nem tépték a kezéből, a sajátjával együtt. Major akkor leült a földre, és nem tudott felállni többé.

Másnap hajnalban halt meg magára hagyva egy meztelen priccsen, miután gondolatban elbúcsúzott szeretteitől, Isten irgalmát kérve rájuk és saját lelkére.

Nem félt, hogy mennie kell, de keserűen ment el, mert tudta, hogy irdatlan nagy hiányt hagy maga után ott, ahol szükség lenne rá...

Ludwig Géza

Emberek! Fogjátok egymás kezét!

Az élet olyan, mint a hegymászás. Ifjonti hévvel belefúrja magát az ember a hegy lábánál magasodó erdőbe. Előbb megcsodálja a hatalmas fák lombjait, melyek kupolaszerűen összeborulnak felette. Olyan, mint egy hatalmas templom. De nem sokáig időzik ott, hajtja a vágó, hogy magasra törjön.

Az út nagyjából harmadánál egy kiugró szikláról még letekint. Még felismeri az összezsúfolt háztetőket, a kanyargó utakat, a patakok, folyók csillogó tekervényeit, a mezők zöld szőnyegét.

Úzi a vágy. Még magasabbra, magasabbra törni. Körülötte már nincsenek fák, csak cserjék, sziklák és hó. És hideg. Egyre hígabb a levegő. Még bírja, egyre lassuló akarattal. Ritkán néz vissza, hiszen már csak a szurdokokat láthatja. Hogy honnan indult, már elvész

a messzeségben. Egyre többször tart pihenőt, egyre gyakrabban gondolkozik el, vajon meddig még? Akar-e egyáltalán feljutni a csúcra?

Aztán újból és újból nekiindul. Visszamenni már nem lehet – nem is bírná az utat. Nagy nehezen felvonsozolja magát az egyik havas, sziklás csúcra. Már felhő övezi, letekinteni sem tud. Zihálva, oxigénért könyörögve leroskad. A felhő, mint sűrű köd, betakarja.

Elmereng. Nagyjából tudja, mennyi utat tett meg. És milyen volt ez az út – érdemes volt-e megtenni, itt szomjazni az oxigént egy szál magában, az áthatolhatatlan párában?

Ha lent marad, kényelmesen sétálhatna a síkságon. Az idő haladtával ott is kapkodná a levegőt, izmai el-lustultak volna, tüdeje ott is éppúgy kívánná az oxigént, ott nem híg, de sűrűbb a lég. Magába vonja a füstöt, kormot, szennyet. Talán nem volna egyedül. Talán...Talán lennének társai. de lehet, hogy elhagynák őt, és ott is egyedül lenne. És le kellett volna mondani minden törekvéstről, minden erőfeszítésről, hogy a látóhatár szélesebb legyen...

Ül a hóval fedett, hideg sziklán. Egyre hidegebbnek érzi a levegőt, a havat, a sziklát. Aztán már nem érez semmit, csak a végtelen hívó szavát hallja...

Még egy utolsó gondolat: mégsem egyedül kellett volna... Akkor most valaki fogná a kezét... a másik pedig egy másikat., az megint egy másikat...

akkor az utolsó gondolat is békésebb lehetne, az utolsó lehelet is értelmet nyerne...Gondolatban felkiált: „Emberek, odalent! Fogjátok egymás kezét!”

És már nincs több gondolat. Beleolvad a végtelen térbe és időbe. A hegycsúcs, a mező, az utak tekervényei, a házzámokkal elkülönített épületek elvesztik értelmüket... Már nincs egy vagy sok.

Kicsik, nagyok, úr és szolga. Öröm és bánat. Nincs fájdalom. Se kéj, se uni-, se bi-, se transz-, se sex... Csak valami kimondhatatlan, dobbanó szívvel meg nem érezhető határtalan nyugalom. Az elképzelhetetlen...

„A semmi ágán ül szívem
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szelíden
és nézik, nézik a csillagok.”

Felvillan, mintha villanófény lenne,
amit egyszer régen leírt:

„Nincs a Végtelennek hangja.
A Végtelennek csendje sincs,
nincs a végtelenben mozdulat,
ott a fénynek nincsen árnya,
nincs nappala s éjszakája,
nincs tér és porfelhős utak...
Ott a van sincs, és nincs a nincs,
bár ajtaján nincs zár, kilincs
s mégis – a Végtelen – bilincs.”

Votin József

Cserni András

Ez van a héj alatt
(*W.S.-parafraízis*)

Hámozzuk le a világ húsburkát,
engedjük az örök árnyba a fényt,
hogy a válasz, mint csillogó dukát,
magát felfedve szerezzon érvényt:
a világűr titok és végtelen tér,
élet a föld, és erő a tenger,
annyit nő a fa, mint amennyit ér,
az állat ösztön, s érzés az ember.
Ne szemekkel, hanem lelkeddel nézd!
Szívedre hallgass, temesd most az észet,
értelemmel ezt sose foghatod fel.
Ne kézzel, mosolyoddal érintsd meg
– a dolgok valója így lesz meleg –
s felgyúl a Fordított Világ-beli jel...

Kállay Gyopár

MI, a bűn nélkül elítéltek
– avagy sérelem-rege –

A mindenek felett uralkodó szemére
hályogot vontak a felhők,
eltűnt a létezés egésze,
töredék maradt, semmi más.
Az élet újrakezdése csupán
ócska látomás, szétfosló kép.
Pedig milyen sokat remélt
az összetört és szétfacart nép.
Változásról álmodott.
Szabadságot ígértetek!
De csak mi vagyunk itt,
a bűn nélkül elítéltek.

Egy rab lépett a rácsos ablakhoz.
Lába alatt zörrent a széna,
Teste hozzáért az ócska asztalhoz.
Csíkos egyenéhez jól ment a Holdsugár.
Ezüstösen csillant meg fénye
elhordott, kopott ruháján.
Glóriába vonta, pedig nem volt szent, mégis úgy
festett.
Megvilágította az éjjeli csend.

Szabadságot ígértetek!
De csak mi vagyunk itt,
a bűn nélkül elítéltek.

Nem csinált semmi rosszat,
élte boldogan életét,
számolta a felhőket naphosszat.
Szerelemmel szeretet mindent,
mely létezik a világon,
de boldogsága még sincs,
kalitkába zárta önmaga jelleme,
nem hagyta azt, ki ő maga.
Más által lett saját ketrece.
Szabadságot ígértetek!
De csak mi vagyunk itt,
a bűn nélkül elítéltek.

Látott már nagyon sokat,
mégsem akarta tudni, mit jelent
a szó: a nem, a soha.
Nevetett könnyel,
köz előtt boldogan,
de egyszer sem örömmel.
A helytelen mindenhatóság,
mint az ostoba, a sors,
a rút fogság
csapdába ejtette.
Szabadságot ígértetek!
De csak mi vagyunk itt,
a bűn nélkül elítéltek.

Nem értette meg őt senki,
nem akarták sohasem
igazán szeretni.
Árva lett annyi ember közt,
kitaszított ellenségeként
magát kötötte örök röghöz.
Mégis ő a legszebb ember,
mert tudta,
nem került a szájára soha fegyver,
s mikor bűnhődik,
más miatt teszi,
míg magából kikötődik.
Szabadságot ígértetek!
De csak mi vagyunk itt,
a bűn nélkül elítéltek!

Miért ítéltetek?
Mikor csak a Jóisten mondhat ítéletet.

Kedves versem

*Mottó: „Ki tudja, miért szeretek úgy
egy kedves verset, hogy százszor is elolvasom?”*

/Máté Péter/

Ady Endre: A Hortobágy poétája

Ady a 20. századi magyar irodalom egyik legjelentősebb költője. Szimbolista költészete és egyéni-egyedi írásaiban kifejezett jelképrendszere műfajteremtő volt, és összetéveszthetetlen stílusának a védjegyévé vált.

Válaszott versem is szimbolista írás, mely egy ellentétre épül, mint azt a vers címe is mutatja: Hortobágy-pusztaság, szemben: poéta-kultúra.

Ezen az ellentétén keresztül fejt ki Ady a gondolatmenetét a tulajdonképpeni önsorsáról, párhuzamot állítva az akkori magyar társadalom állapotáról – mondhatjuk: kor- és kórképet állítva a kulturális élet színvonaláról, elégikus hangvételben.

Ady ezen verse is, mint megannyi műve, prognózis értékű, és prófétai pontossággal vetíti elénk a magyar kultúra hanyatlását, amely azt gondolom, napjainkban még inkább tetten érhető.

A Hortobágy poétája

Kúnfajta, nagyszemű legény volt
Kínzottja sok-sok méla vágynak,
Csordát őrzött, és nekivágott
A híres magyar Hortobágyinak.

Alkonyatok és délibábok
Mefogták százszor is a lelkét,
De ha virág nőtt a szívében,
A csorda-népek lelegelték.

Ezerszer gondolt csodaszépet,
Gondolt halálra, borra, nőre,
Minden más táján a világnak
Szent dalnok lett volna belőle.

De ha a piszkos, gatyás, bamba
Társakra s a csordára nézett,
Eltemette rögtön a nótát:
Káromkodott vagy füttyörészett.

Az első versszakban a kunok ősiségét, ösztönösségét állítja szembe itt a hortobágyi pusztán a tanultsággal, iskolázottsággal, amely abban az időben szinte kizárólag csak a városi ember privilégiuma vagy vidéken, falun a papoké, illetve tanítóké volt. Konkrétan ugyan nincs kimondva ez a tény, de mesterien láttatja a helyzetet Ady a költői eszközökkel.

A „nagyszemű legény” jelzés értékű, hogy lám, azért néha még a pusztában is lehet találni virágot, amely nyílik az értelemre. Ezáltal a főszereplő rögtön kiemelkedik a közegéből, mely itt sajnálatos módon inkább kilógást jelent a sorból – mert érzi ugyan tehetségét, másságát, de az itteni életforma és szellemiség nem tudja megérteni, és ebből fakadóan elfogadni sem őt.

A második versszakban érezhetően, szinte kézzel tapintható az előrevetülése annak, hogy ez a történet nem a hagyományos, magyar népmesei elemmel ér véget, melyben a legkisebb, ám de tehetsége okán mindent elérő legény elnyeri méltó jutalmát. Hiszen hiába a költői lélek, ahol ez a virág az értelem és érzelm szimbólumaként szökkenne szárba, ha ezt a százszorszép virágot a „csorda-népek” azonnal lelegelik. A pusztá egyszerű népe mindig visszahúzza őt ebbe a klasszikusnak értendő, kulturális szempontból nihi lista létbe.

A forradalmi, ugyanakkor idealista gondolatokat, érzéseket ezért szereplőnk csírájában elfojtja magában, mert nem akarja, nem meri magát megmutatni, nem akar az esetleges kiközösítés nagyon is determinálható sorsára jutni, illetve hiábavalónak érzi küldetését.

Azonban a következő strófa mégis egy apró lázadás a valóság, a közeg és önmaga önként vállalt elnyomása ellen, és még ha elméleti síkon is, de megteremtődik az eszmélés, valamint annak felismerésre, hogy ő igenis többre hivatott, mint társai.

A harmadik versszak mutatja meg a lelkében vívott belső harcot a végleges döntés felé, hogy merre tovább? Megmutatja lelkének legrejtettebb titkát, kitá-

rulkozik, s feltárja a benne lévő nagyratörő vágyakat. Itt egy pillanatra nem törődik a társak gúnyolódásával, a megnemértettség magányosságával, és önzonossá válik. Kiadja magát még annak tudatában is, hogy tisztában van vele, hogy szó szerint (is) a pusztába kiáltja gondolatait...

De jogos tudása ez egyszer győzedelmeskedik egy pillanatra önuralma felett, és tényként kezeli többre hivatottságát: „szent dalnok lett volna belőle”.

A negyedik versszakban hősünk lélektana visszaváltozik szinte páfördulásként az előző szakaszhoz képest. Háborgó lelke megnyugszik, mert bölcsen és objektíven szemléli társait és a köztük lévő viszonyt. Ez a látásmód megbocsátást és bocsánatkérést jelent a pusztá népével szemben. Első két sora tanúskodik erről. Megéri őket és egyszerű mivoltukat: „eltemette rögtön a nótát: káromkodott”, azonosult velük, végül belenyugott sorsába: „fütyörészett”, és végleg lemondott tudásának kiterjesztéséről.

Talán kétféle tanulság vonható le élesen a mű olvasása után, mely kétféle értelmezése is lehet egyúttal a versnek.

Az egyik az egyén felelőssége, hogy a pásztorfiú „harc” nélkül veszni hagyta tudását úgy, hogy tisztában volt, birtokában van annak. Kishitúsége érdektelenségbe fordult, és önként beletörődött sorsába. Meg sem próbált kitörni közegéből, csupán lemondóan nyugtázta esélytelenségét, vagy az egyszerűbbnek tűnő: senki sem lehet próféta a saját hazájában gondolatiságba menekülve magyarázta be még önmagának is, hogy helyesen döntött. Illetve egy végbölcsességre jutva megfogalmazta magában: a disznók elé gyöngyöt hiába vetsz jelenséget. Ezzel egyszer s mindenkorra felmenti magát minden felelősség alól...

De mindegy is a motiváció, mindenképp veszteség keletkezett.

A másik szempont a társadalom felelőssége, hogy veszni hagynak egy tehetséget, és nem emelik fel, illetve nem emelik ki az adott közegből a tudása okán őt, mert sok esetben az egyén elszigeteltség, vagy ki-rekesztettség, vagy kapcsolati tőke hiányából fakadóan egyedül nem képes kiaknázni képességeit.

Mindkét esetben az egyén így mélyen tudásszintje alatt él és teljesít, mert nincs a „helyén”. Ez a hiányérzeti folyamat, ami kialakul, könnyen vezethet frusztrációhoz.

S ez magában hordozhat mentális problémákat, mely akár generációkon is átível. Ennek nyomán viszont társadalmi szintre emelkedhet a probléma, mert egy ember csak akkor lehet boldog, és akkor nyújthatja teljesítménye legjavát, ami egy nemzet folyamatos felemelkedését is biztosítja, ha az egyén a „helyén” van, és önmagával harmóniában tud alkotni, és ezzel a társadalom alappillérvé válni.

Tarnócziné B. Irén

*Gondolatburok.
Szószilánkok törnek ki,
szállnak szabadon*

(Tarnócziné B. Irén)

Ludwig Géza

Tavaszi vágy

...egy végtelen pillanat

tavasszal magányos padon ülni
merengni és időtlenül
bolyongni görbe térben
és érezni mi túl van mindenem

múló idővel nem törődni
veszejteni minden illékony álmot
látni duzzadó rügyekbe zárt majdan-szirmokat
hasadó rügyekben óriás lombokat

engedni hadd hasson át
gyötrelme az emlékezésnek
kínok kínja a Golgotának
és misztériuma
egy végtelen pillanatban
a feltámadásnak

és hagyni
hadd éledjen
gyötrő vágya
a megújulásnak...

Ludwig Géza

A Magnolia imája

Köszöntlek, márciusi fény,
hogy melengeted rejtett rügyeim,
hogy duzzadjanak és felhasadjanak,
kibontva virágaimnak szirmait

Köszöntlek, tiszta, kék ég,
hogy nyújtózhatnak feléd ágaim,
hogy rózsaszín-fehér virágaim,
előtted világítsanak.

Köszöntlek, termő rögök
hogy nedveid oltják szomjamat,
hogy tovább kapaszkodjak ég felé,
zöld lombom gyűjtsön új erőt majd.

Köszöntlek, ember, ki ablakodban állsz,
és csodáló szemmel simogatsz,
kérlek, vigyázz rám,
hogy maradjon kék az ég,
ne lepjen be méreg, füst, korom,
és termő rögből sivatag ne váljon.

Varga Katalin

Tomozi Gizella festményeihez

Szeretem a fáknak árnyat adó lombjait,
keresem a völgyek kepekedő dombjait,
csodálom a hűvös patak poroszkáló hullámain,
hallgatom a csengő csőrök csilingelő trillácskáit.

Mártózik az ecset, víg színekben pompázik,
széllel táncol a vásznon, szinte már rumbázik.
Alkotó kéz csodát villant: varázsvessző.
Látóhatár, pipacsmező, lombos erdő.

Érezzük az alkotónak erjét,
átéljük a sáfránymező gyönyörét.
Ilyen látvány festőkéztől ajándék,
mert önélküle sok, szép krókuszt nem látnék.

Nézd! Hegyek szirtjei magasan őrt állnak,
alatta a mezők virágai ránk várnak.
Hallani a fák közt bújó madaraknak halk neszt,
Mozart tud csak komponálni ily zenét.

Amott napraforgók hada a Napot csodálja,
távolban a környék híres-neves tájháza.
Örvendeztesd máskor is e sok kíváncsi népet!
Szeretettel várunk majd új festményekkel Téged!

Kissné Matkó Gabriella

És szólt az angyal...

(Pál Ildikó selyemfestő képéhez)

És szólt az angyal:
Fenyővé válok,
ragyogó fényel töltöm
meg az éjjeli világot!

És szólt az angyal:
Menedékké válok,
lelkemmel ölelem
a szenvedő világot.

És szólt az angyal:
Emberré válnék,
de nem tehetem,
mert esőben áznék,

hidegben járnék,
gömbölyded álmokban
néha ringatóznék.

Ráncos ruhámban
meghajolva járnék,
angyali fényben,
ugyan, hogy pompáznék?

És szólt az angyal:
Gyermekké válok,
mert így ölelhetem
át a világot.

Cserni András

A költő esküje

– A XXI. századból –

Ne fogjon könnyelműen húrok pengetéséhez
divatból, játékból, képmutatásból senki se!

Ki tettvágyat, lelki lángot magában nem érez,
irkálhat, de nem érik költeménnyé szép verse.

Nagy munkát, hivatást vállal magára a költő:

őrzője lesz a nyelvnek, pásztor a szavaknak,
szükségben prófétai köntöst magára ölt ő,
s helyes irányt mutat azoknak, kik elakadnak.

Minden század költői, szavamra figyeljete!
Babérokat nem arat, ki babérmagot nem vet.

Bármely század költője légy, velem zúgd, mint szelek:
Ősök, múzsák, nagy elődök, vegyétek eskümet!

Esküszöm én mindenre, mi nekem szent és fontos,
amik nélkül szívem szakadt, szegény koldussá lesz,
eszemre, hol nap mint nap száz gondolat futkos,
álmaimra, mik bódítóbbak, mint bármilyen szesz!

Esküszöm, hogy tollamat nem dobom el sohase,
a papírra csak őszinte mondatokat vetek,
szóvirágok közt nem nő vulgaritás tövise,
és nem születnek rímtelen monológ-szeletek!

Esküszöm, s ha eskümet galád módon megszegném,
veszítsek el mindent, ami emberré tett engem,
a halál hideg kaszája lassan marjon belém,
s holtam után legyek békét sose lelő szellem!

Kétszáz évvel ezelőtt egy nagy költő született,
a költészet fogalma azóta megváltozott...

Ha kétszáz év múlva olvassa bárki eskümet,
szent iránytű lesz vagy ósdi szöveg, mely átkozott?

2023. 01. 01.

Petőfi Sándor 200. születésnapjának emlékére.

Ratzky Rita
(PIM ny. főigazgató)

Petőfi barátaihoz írott verseinek retorikai szemlézése
(*elhangzott a 2022. nov. 9-i konferencián*)

1. [*Bűvölőn hangzik dalod....*]¹(Petrics Somához)
(1839. szeptember 4-e előtt)

Anyai ágon másod-unokatestvére volt Petőfi (akkor még Petrovics) Sándornak, mindketten evangélikusok voltak. 1839 nyarán Ostffyasszonyfán, Orlay nagybátyjánál, Salkovics Péternél találkozott össze Petőfi és Petrics Soma. Akkor született a barátságuk. Amint a versből is kiderül, a későbbi híres festő költészettel is foglalkozott, azaz verseket írt. 1839-1840-ben Sopronban a lyceumban költészeti és szónoklattani osztályt végzett. Ezt tudjuk a szóban forgó 1839-es Petőfi-versből. Azt hiszem, hogy nem kis dolog, hogy egy 16 éves fiatalember elmélyülten tud foglalkozni egy másik alkotó művészetével. Manapság Orlayt mindenki festőként értékeli, de a magyar irodalomtörténet szempontjából kedvező, hogy Petőfi emlékezik és értékeli, mint költő a kortárs és rokon verseit is. Ugyanakkor magát már ekkor sem tartja kis költőnek, talán Arany János lesz az egyetlen, akit magánál tehetségesebbnek tart. A költemény először 1878-ban jelent meg.

2. *A hűtelen barátokhoz*
(csak a kötetemben lesz benne)
3. *K..... Vilmos barátomhoz*
(1842. szept. 15—okt. 15.)

A második kritikai kiadás jegyzetanyagából tudjuk, hogy Kuppis Vilmosról van szó, akivel katonáskodása idején ismerkedett meg. Pontosan Zágrábban, ahová Grazból gyalogoltak. Petőfi egészségi állapota miatt, a vers is vall erről, csak két évig volt katona:

„Katonának számúzótt bal végzetem/ S kétszer élt a szép tavasz a ligeten,/ A ligeten, oh de nem e szív fölött,/Míg sorsomnak rabbilincse megtörött.”
A barátságokról szóló versekben látjuk, hogy a saját személyiségét ugyanúgy megjeleníti, mint azt az embert, akihez a mű szól. A négysoros, többségében páros rímes versszakok megkapó egyszerűséggel szólnak a két katona kapcsolatáról. Lássunk egy-két sort erről is:

„Hú bajtárs, e két diszetlen kikelet / Tőn enyémmé mindörökre tégedet.”

A bajtársa különben hat évig volt katona, ahogy az akkor szokás volt, Petőfit csak betegsége miatt szerelték le. Az érzelmi kapcsolat fontos a költőnek, amit Kuppissal kialakítottak, alighanem emlékként az egész életére megmaradt. Ezt bizonyítják a következő sorok: „Én tudom, mit érsz te nekem jó barát! / Jó, minőt az isten többé sohsem ád;” A már ekkor is némiképpen szélsőségesen érző és fogalmazó ifjú költő talál magának később is barátokat szép számmal, de Kuppist később is keresi. Osztovics Szabolcs életrajzíró szerint életükben többször nem találkoztak, de a kritikai kiadás jegyzete szerint ez nem így van. Pesten 1846-ban a volt katonatárs járt a költőnél, aki anyagilag és állás tekintetében is segített neki. Mi lehetett az összetartozás oka? Többek között a hazaszeretet.

„Minket egy sors fondor kénye hányt-vetett, /Minket egy csillagnak fénye vezetett, / Még szerelmet is egy lénynek áldozánk –/ Neked él-tünk, érted égtünk jó hazánk!”
A Mezőberényben írott versben azt reméli, hogy találkozni fognak valamikor. Ebben az „isten” is segít majd. A költő kis betűvel írja Isten nevét, ami azt mutatja, hogy nem volt hívő igazán. De segítségét mégis várja, mármint istenét, illetve azt is mondhatnánk, hogy ez egy közhely, mármint a nem hívőkre való hivatkozás.

4. *Katona barátomhoz*
(1844. ápr. 20—jún.15.)²

A most szemlélt versünk azt mutatja, hogy Kuppis Vilmos hiánya évekig élt ifjú barátjában. A költemény Dunavecscén született. A műben itt a barát hiánya az első, nem pedig saját maga előtérbe helyezése. Bár a szerző, a narrátor azért összefonja a két személyiséget, hiszen már az első versszak második felében ezt olvashatjuk:

„Tévelygő szememnek / Elfáradt sugára / Képeden pi-hen meg.”

A baráti érzelmek mélysége abban nyilvánul meg, hogy elismeri, mennyi mindent kapott ettől a kapcsolattól:

„Te a pusztaságban /Árnyékos fa voltál, / Új erőt szer-
reztem / Enyhe sátorodnál.”

A mű retorikai hatását azzal éri el, hogy kijelentések és kérdések özönével utal az évek óta tartó találkozási hiányra. Petőfinek az önkéntes katonaságból való kiszállása óta erre nem volt lehetősége, hogy ezért tenni tudjon, és Vilmos barátjának sem. A költő azonban nem akar lemondani egy megszerzett kapcsolatról.

„El vagyok már szívedben feledve? / Vagy jutok még néha tán eszedbe? / Vagy, miként emlékem / Rajzol egyre téged /Szinte rajzol engem / Nem muló emléked.”

Hogy kapott-e erre választ a költő, nem tudjuk. De amint már szóltam róla az 1846-os pesti találkozón kifejezte egy jó barát segíteni való szándékát és tettét, amikor a régi ismerősnek szüksége volt erre.

5. Barátimhoz

(Pápa, 1843. ápr.) (Csak a kötetemben lesz.)

6. Egressy Gáborhoz

(1844. aug. eleje)³

Az új kritikai kiadás Keletkezés című fejezete szerint Petőfi valószínűleg 1839 tavaszán láthatta először Egressy Gábort a Pesti Magyar Színházban színpadon. Ekkoriban ő maga is ott statisztáskodott. Ugyanitt találkozhatunk számos adattal egyéb találkozásokról, aminek nagy része igaz, kisebb része, amit Egressy Gábor fia, Egressy Ákos később írt, nem igaz. De az én tanulmányomnak nem ez a lényege, hanem az, hogy a személyesen már ismeretségben lévő két fiatalemberből az állandó színész, tehát nemcsak vándorszínész, mint Petőfi, milyen retorikájú elismerő költeményt kapott barátjától.

A kezdet nagyon hatásos: „Megénekellek! ....de te lész oka.” A nyolcsoros versszak második felében ismétlődik a kifejezés, bár nem felkiáltójellel, hanem négy ponttal:

„Megénekellek... ámbár vakmerőség /Így fölhangolni kis nádsípomat. / Legyen mentségem, a millyen gyöngye, / Oly szívűl-ömlő tiszta hangot ad.”

A színészkortárshoz-baráthoz szóló költemény lényege, hogy a két művészkARRIER, a színész és a költő életét, illetve utóéletét összevesse. Ha egy költőt balszerencse ér, és leszédül a magasról, halála után is ünnepelni fogják a későbbi századok, ha ezt megérdemli.

A költőség lényege után a színész-sors kerül terítékre: „Egészen más a színész végzete./ Lekötve csügg ő egy rövid bilincsen – / Ez a jelen; csak erre számolhat./ Mert a jövőhöz semmi köze nincsen./ Ha a jelennek biztos fővenyébe / Le nem bocsátá híre horgonyát./ Elmegy nevével az idő hajója,/ És menni fog örökléten át.”/

Egy 21 éves fiatalember az, aki, mondhatjuk, meglehetősen ismeri ezt a két művészsakmát. Narrátor-ként szól társához, a „nemzet művész”-ének szólítja. A XX–XXI. században ez a helyzet már megváltozott, minthogy a színházi előadások tévéfelvételeivel vagy magával a filmmel megőrződik a jövő számára egy tehetséges színész figurája.⁴

Az ifjú költő pontosan megfogalmazza a különböző művészeti ágakról alkotott véleményét:

„A költő ír, csak hogyha kedve tartja,/ A képíró, ha kedve tartja, fest. .../ És a színészt befogják az igába, / Habár halállal sujtja őt az est.”⁵

Az is rendkívül érdekes, hogy a második kritikai kiadás jegyzetében Fekete Sándor tanulmánya nyomán⁶ értesülünk arról, hogy a művészeti ágakról Schiller is hasonlóan gondolkodott. Ezt Petőfi ismerhette, de nem tudjuk, hogy az ő verséből vagy valaki szakirodalmából, aki Schillert idézte. Ott a szobrászművészet említődik több évszázadosnak a színészettel szemben. Azt tudjuk egyébiránt, hogy Petőfi Goethével szemben Schillert kedveli.

Külön versszak szól arról, hogy a színészetet a korabeli lapokban kemény kritikák érinthetik. Ez persze a költőkkel is megesik, ezt Petőfi magáról is tudhatja, gondoljunk például Vahot Imre kritikájára költőnkéről. Petőfi, aki egy időben színikritikákat is írt, elismerte Egressy művészetét. Ennek megfogalmazása: „korszorúd, mint néhányan fonánk”. Ezen a soron Petőfi és mások dicsérő színikritikáját kell érteni. A mű lezárása optimista; színészbarátjának megírja, hogy ne aggódjon „eljövend a méltánylás ideje.”⁷

7. Kerényi⁸ Frigyeshez

(Pest, 1844. június 25.)⁹

Amint azt az *Uti* jegyzetekből, illetve a szakirodalomból tudhatjuk, az 1844-es esztendőben még Kerényi Frigyes, Tompa Mihályt és Petőfi Sándort tartották a

magyar költészet akkori triászának. Petőfiben olykor volt egy kis irigység, amikor a korabeli kritikákban a két másik úr műveit időnként előtérbe helyezték az övéihez képest. Felvidéki utazása során Eperjesen Kerényinél lakott, ennek az emléke is visszaköszön a versben. Igaza van a korábbi szakirodalomnak, azaz a kiadási jegyzeteknek, ez a költemény is episztola. Nézzük a szövegeket.

A bevezetésben egy levél kezdetét kapjuk, persze költőiesen elvidámítva:

„Szerelmetes barátom, jó napot! / (Vagy estét... a mint e firkát kapod.) / Hány hét a világ Eperjesen?”

Ifjú emberkékről lévén szó, az episztolában felidézi eperjesi találkozásukat, amikor jót boroztak, azaz „rusztiztak” együtt.¹⁰ Pontosabban rusti bort fogyasztottak. Ez az emlék a költő verse szerint haláláig megmarad benne. Akkor is, ha olyan sokáig él, mint Matuzsálem.

8. Tompa Mihályhoz

(Pest, 1844. szeptember 4—8.)¹¹

Az Életképekben Felelet Tompa Mihályhoz címen jelent meg. Ennek az a magyarázata, hogy amint a második kritikai kiadásból tudjuk, az 1844-es Életképekben találunk egy Petőfi Sándorhoz című üdvözlő verset. Később a Tompa-kiadásokban az lett a címe, hogy Levél Petőfihez (Bártfáról, 1844.) Tompa versének első sora: „Ismeretlen, ámde mégis jó barát!” Petőfi költeményében indulásképpen megfogalmazza, hogy ők bizony már ismeretlenül is barátnak érezhetik magukat. Azaz csak egymás műveit olvasták, személyes találkozásra még nem került sor. Petőfinek, mint olvassuk, még az írásbeli barátság is örömtelinek látszik:

„Hát, fiú olvastam azt a verset, / A mellyet te én hozám csináltál / Valahol a bártfai forrásnál, / S mondhatom, hogy nagy örömet szerzett!”

A páros rímű és a keresztrímet váltó költeményben humoros okot talál barátságukra, ez pedig a bor szeretete. Tudjuk, írtam is róla korábbi kötetemben tanulmányt, Petőfinél kedvelt műfaj volt a bordal, ami azonban egyáltalán nem azt jelenti, hogy részeges ember volt. Szóban forgó versünkéből kiderül, hogy szívesen találkozna, mondhatjuk íróársával, hogy sok szenvedését elmesélhessen neki. Gondolom, hogy katona

korában töltött hosszú és nehéz vándorlásaira gondol, amikor ő betegséget kapott, és leszerelték. Nyilván Tompa Mihály munkáit is ismerte Petőfi, különben ekkora vonzalmat nem érzett volna érette, ölelését pedig így távolból küldi neki, és várja, hogy valamilyen valójában is megtörténjék a dolog. Ez pedig Petőfi 1845-ös felvidéki útja során esett meg Eperjesen, amint azt többen közt az Uti jegyzetektől tudhatjuk: „Boldog órákat töltöttem Kerényivel és Tompával. Nem említem a többieket, kiknek barátsága örök emlékezetűvé tette ezt az én utamat; mert annyian vannak, hogy egész lajstromom lenne, ha mindegyiknek a nevét leírnám.”¹² (Ezt egyébként, mint kutató, én is elmondhatom, ha Petőfi mindegyik barátjáról tudnék/ akarnék írni. – R.R.)

Visszatérvén a költeményhez, bevallja, hogy ő a csendesen vigadók közé tartozik. Ezt meg is tapasztalhattuk világéletében, hiszen ennyi művet nem alkotott volna, ha a vigadás a fő napirendje. A mű egyébiránt a személyes megismerkedés vágyáról szól elsősorban, ami, mint tudjuk, meg is történt.

9. Jókay Mórhoz

(Pest, 1845. okt. 16—november 25 között.)¹³

Jókai (1848 után már így írja a nevét) az 1841-42-es esztendőben a pápai református kollégiumban tölti az iskolai évet. Itt ismerkedik meg Petőfi Sándorral. A többi életrajzi részleteiről lásd Osztovics Szabolcs könyvét.¹⁴

„Miért szeretsz te engemet, / Kit annyian gyűlölnék? / S én, a ki annyit gyűlölök / Téged miért szeretlek?”

A költemény szerkezeti felépítése: kérdésekkel és felkiáltásokkal indítja az első versszakot. Petőfi mint romantikus szerző, kedveli az ellentétekre épített versszakokat. A fentebb idézettnek a végén az állítja, hogy az ő korokban a „barát” szó gúnyolódást jelentett.

Az egész mű arról szól, hogy ez az az egyetlen ember, akiben életében bizodalma lehet. Ennek persze ellentmond ez az előadás is, amelyben láthatjuk, hogy mennyi emberrel volt baráti kapcsolatban, és ezt ki is mondta írásban. Valahogy Petőfi megérezte, hogy élete időnek előtte véget ér, és Jókai lesz az, aki sírjában is számon tartja. Ezt az állítást is gyönyörűen fogalmazza meg:

„Te lelkemnek megmaradt fele, / Hozzám te szinte el-
jövendesz / És koszorúmra könnyet ejtesz, / S eloltod
lángjait vele.”

Petőfi élete és barátságai azonban nagyon bonyolultak voltak. Jókaival kapcsolatban csak két példát említek. Az egyik, hogy nagyon helytelenítette, hogy a barátja egy nálánál nyolc évvel idősebb színésznőt akar elvenni, és ezt meg is írta az író anyjának. Későbbben meg, 1848 őszén, amikor Vörösmartyval vitatkozott versben és prózában egy állami döntésen, Petőfi a következőt írta az Életképekben erről: „Talán emlékszik a közönség egy költeményemre, melyet Jókayhoz írtam néhány év előtt. E költeményre többi barátim azt mondták: 'te Jókait szereted legjobban? te ő benne bizol egyedül? majd meglátod, Jókai lesz leghálátlanabb irántad.' Én kinevettem őket, sőt megharagudtam rájuk, pedig im a következők mutatja, hogy igazok volt. (Első és utolsó fölszólalásom egy igen piszkos dologban.)

10. *Vajda Péter halálára*
(Pest, 1846. febr. 20-a körül)

Vajda Pétert Petőfi személyesen valószínűleg nem ismerte¹⁵, de ettől még vonzó tulajdonságai miatt nagyon tisztelte. Olvassuk csak el a szóban forgó versének legutolsó sorait:

„Sirassa benned, elhunyt férfiú / A természet leghí-
vebb gyermekét, / Sirassa benned dalnokát a hon...¹⁶ /
Legkeserűbb az én könyűm, ki benned / A független-
ség hősét siratom!”

11. *Levél Várady Antalhoz*
(Dömsöd, 1846. május 22.)

Ez a verses levél, amint a mű első soraiból tudjuk, barátjának egy megtörtént párbajára reagált. Várady döntése nem tetszik barátjának. Ezt egy elképesztően szellemes megfogalmazásban adja az érintett ember és az olvasók tudtára:

„Nem tetszik, hogy te minden balgaságért / Kész
vagy kockára tenni életedet. / Azt gondolod: lelked-
tested szakáll? s ha / Leborotválnak, újólág kinősz?”¹⁷
Fantasztikusan eredeti metaforával folytatja a disztichont: „Az élet csizmatalp.” Amint tudjuk, helyesebben akkor is tudták, hogyha elkopik, hát javíthatatlan. Kifejezi barátaihoz szóló elismerését, megbecsülését:

„Azt gondolod tán: annyi a barátom / Mint fönn az
égen a csillag?”

Felhívja Várady figyelmét a következő tényre is: a férfi barátnőjének, Idának csak ő van az életében. Képes volna egyedül hagyni, hogy rászakadjon a világ? A kétségbeesés ellen szól, ami gyávává teszi az embert, és egy ilyen helyzetben az emberi szív elpattan „mint a porcellán”.

Tervezi, hogy felmegy Pestre Váradyval beszélni. Volt ő már pesti lakos, de most megint a „szép természet” az, ami az élet élvezetére buzdította, és ez jelen esetben Dömsöd volt:

„Beteg valék én ott tinálatok, / A pesti utcák holt hideg
kövén [...]

Jókai szerint Várady Antal az egyetlen volt Petőfi barátai közül, akivel soha semmin nem veszett össze.

12. *Gróf Teleky Sándorhoz*
(Koltó, 1846. okt. 27—november 3.)¹⁸

Az egybefüggő vers első tizenhat sorában úgy mutatja be magukat, hogy mind származásilag, mind anyagiilag éles ellentétben álltak egymással. „Szóval: nagy úr vagy és én koldus.” A vers második felében nem különösebben szerényen, azt mondja/írja, hogy ettől még dicséretére van a gróf úrnak, hogy a szegény költő verset írt hozzá, és így örökítette meg nevét.

Petőfi a magánéletében sok mindent kapott Teleki(y) barátjától. Felajánlott neki egy egyszerű, de megbízható cigánylányt szüzessége elvesztésére, Pila Anikót, azaz az első szeretkezésére. És amikor eljött a nagy szerelem és házasság Szendrey Júliával, öt héten keresztül nászúton lehettek Teleki koltói kastélyában. Csak ők tartózkodtak az épületben, és egy cseléd, amikor ebédet készített a fiatal párnak. Nemcsak az ölelkezés végtelen lehetőségét kapták meg, de Petőfi nyugodtan dolgozhatott is a csodálatos helyen.

13. *Arany Jánoshoz*
(Pest, 1847. február)¹⁹

Petőfi Arany Jánost a Toldi megjelenése után tekintette barátjának, amit azonnal egy költeményben fejezett ki. A vers formája hagyományosan négysoros versszakú, mégis emelkedett színvonalú, a költő a költőnek stílusú művek kifejezési formájára lépett. A

Toldi stílusa felgyújtotta a lelkét, kérdések özönével fordult a hirtelen megjelent, zseniálisnak mutakozó költőtárhoz:

„Ki és mi vagy? hogy így tűzokádó gyanánt /Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki. /Más csak levelelként kapja a borostyánt, /S neked rögtön egész koszorút kell adni.”

És ez a kérdéssor még folytatódik: „Ki volt tanítód? hol jártál iskolába?”

Nagyon szép, egyszerű hasonlattal elemzi Arany János versstílusát:

„Dalod, mint a puszták harangja egyszerű,/ De oly tiszta is, mint a puszták harangja.”

Arany János, ahogy Petőfi is, a népies műdal kedvelője volt. Bár ne felejtjük el, hogy a Toldi elbeszélő költemény, de ettől még az említett állítás igaz.

Ebben a műben nemcsak az alakuló barátság a fontos, hanem Petőfinek a legelső helyen álló közössége, a nép.²⁰ Kifejti Aranynek a költők feladatát, ami nem más, mint a „szegény nép” vigasztalása, „édes álom” hozása verseikkel „a kemény nyoszolyára.”

A költőtársi vers lezárása a saját önérzetét is kifejezi, de nem nagyképűséggel, hanem inkább szerénységgel, ez a legtisztább elismerése ezek közül a versek közül:

„Mit én nem egészen dicstelenül kezdék, / Folytasd te, barátom, teljes dicsőségem!”

14. *Adorján Boldizsárhoz*
(Pest, 1848. január 6.)²¹

(Ivánfi Malvina álnéven) A címzett költő és ügyvéd volt, aki valami miatt szüneteltette költészetét. Petőfi egy csodálatos romantikus felvezetésben ábrázolja Adorján Boldizsár addigi pályáját. A költészetet, aminek lant a metaforája, egy virág személyesíti meg. A vándorló embereket elszédítette ez a virág, ami: „a fájdalom virága. Ez a virág lantod zenéje volt.”

A terjedelmes bevezető után egy kemény felelősségre vonás következik:

„Miért tiprád el ezt a szép virágot?/ Miért hallgatott el így kezeden a lant?/ Nem fájt, nem fájt, midőn a földhöz vágta,/S mintegy zokogva húrja kettépattant? [...] A lant a lelke a költőnek,/S te, hah te lelkedet öled meg!/Egy költő-lelket semmisíteni meg!”

Petőfi itt ebben a baráti versben a legfontosabbnak a költészethez való hűséget tartja. Ha már valaki tehetséggel/tálemummal áldott meg, azt boldogtalanságában sem engedheti el. A vers lezáró részében felszólítja Adorján Boldizsárt hivatása követésére:

„Föl, föl barátom, illeszd össze lantod.”

Amint azt a Petőfi levelezésének első kritikai kiadásából tudhatjuk, a verset egy levél mellékleteként küldte el Adorjának.²²

„Kedves ecsém, Trifunác!
Pest, január 6. 1848.

Tanulj ezen versből, igen épületes dolgok vannak benne, s megjavulásodat azzal kezd, hogy firkáncs valami hozzád méltót ezen emléklapra, a mi én hozzám szóljon, mert az enyém a lap, nem feleségemé. Aztán küldd el rögtön szinte postán, és így összegyüretlenül, jó vastag borítékban, hogy meg ne törődjék. Sed cito. Ha nem tudod a verset elolvasni, nem tehetek róla, késő éjjel írtam álmosan és gyorsan. [...]

őszinte barátod, P. S.

¹ PETŐFI Sándor *Összes Művei*, Második kritikai kiadás. *Költemények*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 83. old.

² PETŐFI Sándor *Összes Művei*, *Költemények* 2. Második kritikai kiadás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983. 42. old

³ PETŐFI Sándor *Összes Művei*, *Költemények*, második kritikai kiadás, 2. kötet, 62—63. old.

⁴ Lásd például egy mostanában újra levetített interjút az M5-ön, ami Szilágyi Tibor színész pályájáról szól, és vagy 30 évvel ezelőtt készült.

⁵ PETŐFI Sándor: lásd 63. old.

⁶ FEKETE Sándor: *Petőfi és Schiller*, ItK (Irodalomtörténeti Közlemények), 1969, 40—44. old.

⁷ PETŐFI Sándor *Összes Művei*, *Költemények*, 2. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983. 63. old.

⁸ Eredetileg Christmann Frigyes, ő valójában 1822. ja-

nuár elsején született, amint az eredeti neve is mutatja német családból származott.

⁹ PETŐFI Sándor Összes Művei, Költemények, 2. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983. 44—46. old.

¹⁰ Ez az jelenti, hogy a Fertő tó nyugati partján, Burgenland megyében, ami ma Ausztriához tartozik, Ruston, ami egykoron, amikor még magyarul írták, Rusztként szerepelt, és egy nagyon híres, több évszázada működő bort előállító település volt. A ruszti bor bejárta az akkori Magyarország, így a Felvidék településeit is.

¹¹ PETŐFI Sándor Összes Művei, Költemények, 3. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1997, 9. old. szövegközlés, 218. old. jegyzetek, bennük Tompa Mihály versével.

¹² PETŐFI Sándor: Összes Művei. 5. kötet, Uti jegyzetek. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1956. 21. old.

¹³ PETŐFI Sándor Összes Művei, Költemények, 4. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 83—84. old.

¹⁴ OSZTOVICS Szabolcs „Sors, nyiss nekem tért” Petőfi Sándor életének krónikája, Osiris Kiadó, Budapest, 2022. 198—199. old.

¹⁵ Lásd OSZTOVICS Szabolcs: i. m. 196. old.

¹⁶ Az előadásban, tanulmányban nem először láthatjuk, hogy Petőfi négy pontot használt a szokásos három helyett. Erre a dologra még korábban KISS József irodalomtörténész hívta fel a figyelmemet.

¹⁷ PETŐFI Sándor Összes Művei, Költemények, Második kritikai kiadás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003, 176—178. old.

¹⁸ PETŐFI Sándor Összes Művei, Költemények, 5. kötet, második kritikai kiadás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008. 22—23. old.

¹⁹ JÓZSEF Attila ezt így fogalmazta meg: „A nemzet közös ihlet.” Idézte mostanában L. SIMON László az 50. Tokaji Írótaborról szóló cikkében. Lásd mandiner.hu

²¹ PETŐFI Sándor Összes Művei, Költeményei, III. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1951. 10. old.

²² PETŐFI Sándor Összes Művei, Levelezés, VII. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964. 118. old.

Eisemann György (az ELTE tanára)

Szemponatok a Szeptember végén újrólvasásához és oktatásához

(elhangzott a 2022. nov. 9- i konferencián)

Petőfi Sándor költeménye (1847) köztudottan a magyar irodalom egyik leghíresebb, legkedveltebb műve. Műfaját tekintve elégia – panaszdal –, tehát szomorú hangulat jellemzi: egy lemondó, fájdalmas modalitás érvényesül benne. Az elégia mindig valamilyen hiányt tematizál, a hiányélmény pedig a romantikus világkép egyik alapvető tapasztalata. Ugyanakkor e vers éppen azt nélkülözi vagy veszíti el, ami egyébként vigaszként szolgálhatna, amivel legyőzhető lenne a világfájdalom: az örök szerelemben vetett hitet. Holott a romantikus szerelem általában nem megszakad, inkább kiteljesedik a halálban. Ezért tehát Petőfi versében mintha arról mondana le a lírai én, ami a romantikus lélek érzelmi állandója: az örökkévalónak megélt, változatlan, az egyéni életen is túlmutató szerelmi szenvedélyről. Ennek az érzésnek az évszaka lehet itt az ősz, a jellegzetesen elégikus idő és környezet, a nyári pompa eltűnése, a természet erejének a megroppanása, a halálközelség sejtése, az elmúlás törvényszerűségének és egyetemességének a fájdalma. Ennek megfelelően kap a versben nagy nyomatókat az emberi létezés elbeszélésének kétféle nyelvi aspektusa.

Az egyik a nyelv képteremtő képessége: a metaforikus beszéd, a létezők világának olyan megjelenítése, mély lényegében két érzéki tapasztalat összevetéséből származik. Az első versszak egésze nem más, mint egy klasszikus, ám összetett metaforasor kibontása. A metafora tehát a világ megismerésének és az ember önkifejezésének egyik alapművelete. Nem pusztán díszítőelem, nem csak szépítő esztétikai hozzájárulás egy tézishoz, hanem életünk nyelvi megragadásának a lehetősége.

A másik aspektus a történetmondás, vagyis a narratívaképzés. Csak úgy tudjuk megérteni és megérteni magunkat, hogy élményeinket, sorsunkat valamilyen történetbe foglaljuk, s egy cselekmény által adjuk elő.

Ami a metaforát illeti: az iskolai tananyag szerint valamilyen átvitelt alkot, mégpedig egy adott jelentés kerül át a képies beszédben az egyik érzékileg tapasztalt dolgról a másikra. Ha pl. valaki egy lelki megrázkódtatás miatt elsápad, azt mondhatjuk: fehér, mint a fal. Fölidézhető egy tulajdonság (sápadt arc), s az egy másik érzéki konkrétummal (fal) világítható meg. Kifejezhető, mennyire fehér az illető. holott nyilvánvalóan nincs pontos megfelelés a két jelenség között, ezért ezzel az átvittel az arc fehérsége (sápadtsága) nem válik azonossá egy meszelt fal fehérségéhez, vagyis az összehasonlítás révén mindig valamilyen új, sajátos jelentés jön létre.

Ahogy Kosztolányi Dezső vélekedett a metaforáról: a varjakat a koporsókhoz hasonlítjuk, majd fordítva: ennél többre az ember nem juthat. Azaz nincs végső jelentés, csak folytonosan, metaforikusan újraképezhető, dinamikus jelentések fordulhatnak elő a nyelvben. Erre lehet példa a Szeptember végén első szakasza is. Jól megfigyelhető benne a metaforikus alakítás két említett szintje, azaz kétféle érzéki benyomás, kétféle tapasztalat találkozása. Az első négy sorra vonatkoztatható a második négy sor, s a kettő összjátéka így a következőképp alakul.

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takarja el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe veygűl már,
A tél dere már megüté fejemet.

A sorok metaforikus összefüggése a következő rendet mutatja: 1-5, 2-6, 3-7, 4-8. Tehát a második négy sor az első négy sor hasonló újrajátszása, a természeti képeknek immár a szubjektív világra – az évre – vonatkoztatása.

Romantikus alaphelyzettel állunk szemben: a természet és a lélek párhuzamba állításával, a kettő között létesített kapcsolattal. Az ember és a természet összetartozásának átélése idillikus hangulatot teremt, de mulékony, elégiába hajló idillt a tél árnyékában. Vagyis kérdésessé válik, a természet valóban otthon-e az emberi léleknek. A metafora ún. jelöltje, aki-re a látvány vonatkoztatható, az a „szív”, tehát a be-

szélő: a lírai én a természeti folyamatokat önmagára vonatkoztatja. S ha önmagára vonatkoztatja, akkor önismeretét és saját egész lényét a metafora által kiszolgáltatja annak a nyelvnek, mely őt elbeszéli. Itt is megmutatkozik, hogy a metafora mindig több mint pusztán az emberi-költői szándék következménye valaminek a kifejezésére. A nyelv mindig mást, többet is elárul annál, mint amit használója mondani akar. A versben beszélő ezért nem csupán teremtője a metaforának, hanem a metaforikus alakítás bennefoglaltja is. Élete és sorsa az, ami ezekkel a metaforákkal a nyelv maga kifejez.

A második versszak nyitása – „Elhull a virág, eliramlik az élet” – a magyar líra egyik leghíresebb sora, mintegy újabb, bölcselkedő metaforával élve szentenciózusan összefoglalja az első strófa tartalmát. Reflektál az addigi metaforikus fejleményekre, mintegy levonja azok tanulságait, s már félreérthetetlenül a halál távlatát vezeti be a költemény nyelvezetébe. Az idillnek határozottan ellentmond a végesség tudata – ez teszi elégikussá a verset. Ugyanakkor éppen az előre látott halál eseménye felől kap jelentőséget és értelmet mindaz, ami a jelenben történik. Mivel minden dolog azonos a saját történetével, ezért bárminek a lezárulása, befejeződése az a határvonal, melyből maga a jelenség értelmezhető. Például az is, mi a szerelem, ami összefűzi a szólítót és a megszólítottat.

Tehát az időbeliség, a jövő-távlat (végesség) valamint a dialógus közbejötté (a másik megszólítása) alakítja tovább a költemény poétikáját. A beszélő szólam ekkor már nem egy közvetlen vallomást fejt ki az olvasó számára, hiszen egy másik jelenlévő félhez, a feleségéhez beszél, s az olvasó mintegy „kihallgatja” ezt a hangot, melyet a szöveg rögzít, mely tehát nem hozzánk szól közvetlenül. Ennek következtében ez a konkrét, személyhez kötött hang immár nem egy általában vett szólam, hanem egy színre lépő alany beszéde. A vers fiktív terében és idejében elhelyezkedő szereplő jut szóhoz, akit kétségek gyötörnek. Nyilvánvaló, ez a beszélő nem ura a saját sorsának, mivel nem ő szabja meg egyedül jövőbeli élete lehetőségeit.

A második strófában újabb fontos alakzat lép elő: a megszólítás („Ülj hitvesem, ülj az ölembe ide!”). A hirdető, prédikáló dikció itt elbizonytalanodik, kétségekkel lesz terhes, hiszen jövője kiszolgáltatott lesz a másik félnek. Mintegy dramatizált szólamként csen-

dül föl a lírai én hangja: a jelenet színre hozza a beszélőt és a „te” alakját, akihez az én a szavait intézi. A lírai közegben egy kis drámai epizód tanúi lehetünk, s ahol drámaiság fordul elő, ott eleve nem egyetlen személy határozza meg a jelenet kimenetelét.

A kérdés közismert: a kedves szerelme túléli-e a kérdező halálát? Egy másik ifjú érzése az övé helyébe léphet-e? Prózaian szólva: cserélhető-e a jelenben szóló személy? Pontosabban: a személy emléke cserélődik-e majd egy élő személyre? „S rábírhaj majdan egy ifju szerelme / Hogy elhagyod érte az én nevemet?” Nem egyszerűen a személy elhagyásáról, hanem a névének, azaz egy nyelvi jelölőnek az elhagyásáról van szó. Hasadás tapasztalható a jel és a jelölt, a név és az ember között, hiszen a név túléli viselőjét. A név itt tehát már egy másik jelölőre, egy jövőbeli valakire vonatkozik, nem egészen arra, aki a jelenben beszél. Már csak azért is így lehet, mert az én nem élő önmagáról beszél, hanem halott önmagáról – arról, aki a fiktív jövőből tekintve már elhagyta ezt a világot, aki nem lehet élő ember. A név tehát nem a jelenben beszélőt jelöli. És ezen a ponton lép be a szövegbe egy narratív – cselekményes – szint. Előkerül egy történet, egy fikció, mely a jövőben játszódik, a beszélő halála után. Megszületik egy narratíva, a saját halál elképzelésével, az eltemetéssel, a sír, a fejfa megidézésével. S noha a romantikus sírköltészet általában a múlttal, az egykori szerelemmel foglalkozik, azaz visszatekintő jellegű, itt most a jövőbe tekint. S a második strófában elinduló történet kilép az idill és a vallomás jelenéből, s a halál jövőjébe tekint.

A jövőbe tekintés tehát túlnő a lírai én határain, élete jelenlegi állapotán. Elmondható, az én személyes névmás az előretekintésben nem a jelenben élő személy, hanem a jövőbeli halott jelölője. A történet túlvezeti a beszélő ént jelenlegi önmagán, hiszen aki most beszél, az nem ugyanaz a cselekvő, mint aki kísértetként előjön a sír mélyéről. S ahogy előlép a megszólítás, úgy lép elő egy osztottság az énből: az élő és a halott alakjára bomlás. Vagy mondhatjuk úgy is, kétféle nézőpont érvényesül, egy jelenbéli és egy jövőbeli. Akiről a harmadik versszakban szó van, az nem a jelenben beszélő, hanem a jövőbeli halott, mondhatni temetői kísértet az éj közepén.

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörlni véle könyűimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

Mondhatni továbbá, a kísértet a beszélő alteregója, hasonmása. Romantikus és szentimentális topozok lendülnek mozgásba: a sír, a temető, a kísértet s mindenekelőtt az éjszaka. A könnyek letörlése és a szív sebeinek bekötése akár közhelyszerű kifejezésnek is tartható. A túlvilágról is visszatérő, csalódott szerelmes megidézése egy kirívón szentimentális stílusban történik, meglehetősen érzélgős modorban. De Petőfi természetesen tudja, mit csinál. E strófa motívumai – az élő személy víziói, látomása, a képzelőerő termékei –, nem pusztán egy szentimentális ömlengésnek a kifejeződése, hanem éppen egy mesteri nyelvi-stiláris játék az elkoptatott szavakkal. Vagyis a sablonos kifejezések – a nyelvi túlélés formája – lehetnek különösképp képesek a halálon túlról visszatérés érzékeltetésére. A költői képek halála (katakézise) lenne a sablonná válás velejárója, de éppen „sablon” él tovább kísértetként a nyelvben. A közhellyé vált kép, toposz nem más, mint az eredeti metafora kísértete: az a nyelvezet, mely túléli használóját.

Éppen a nyelvi-stiláris ismétlés és megelevenítés látatja be velünk: azért beszélhetnek az élők egyáltalán, mert a nyelv a halottaknak is szót adhat. A lírai én szerelmét Petőfi versében a saját holtteste közvetíti mint hiperbolizált érzést. Ha ez a vers szerelmi vallomás, akkor a sírgödörben teljesedik be az előrejelzett veszteség tudatában, mint a szeretett lény hűtlensége miatti fájdalom. S ezt a beszélő megkettőződése, alakjának előre és holtra szétvonódó időbeli megkülönböztetése teszi lehetővé. Ekkor is úgy tűnik, valami csak akkor mutatkozik meg a maga igazi mivoltában és lényege szerint, teljes történetiségében, amikor már nem áll rendelkezésre, amikor már elvesztettük. E tapasztalatot is megrendítő erővel közvetíti Petőfi Sándor remekműve.

Úton

(*kisregény, 10., befejező rész*)

1946. év folytatása

Akkor már sorra nyíltak a befogadó táborok. Több százezer „hontalant” kellett elhelyezni, volt olyan tábor, ahol ötezen zsúfolódtak össze. Így Landsberg, Dissen és Régenburg voltak a legnagyobbak. A magyarok főleg Württemberg-Badenbe, Bajorországba és Hessenbe kerültek.

A menetlevél birtokában újabb több órás vonatút következett, mikor megérkeztek egy kormányzati átmeneti táborba. Itt már a transzportokkal érkező menekülteket arányosan osztották el a kormányzati kerületek területén. Itt már fogadókban, szállodákban, tornatermekben vagy elhagyott gyárépületekben kaptak helyet.

Itt egy-egy helyen az egész családnak osztozni kellett, bár a Hernold család három főből állt, így viszonylag kényelmesen helyezkedtek el egy fogadóban, Bajorországban, egy Landsberg nevű városkában.

1947 februárjában egyesítették az amerikai és angol zónát. A menekülteket egységes menekült igazolvánnyal látták el, amivel az őslakosokkal teljesen egyenjogúvá váltak. Ezt követően vállalhattak munkát is. Ennek a helyi lakosok nagyon nem örültek. Napról napra élesebbé váltak a konfliktusok. Anna gyakran jött haza kisírt szemmel, mert a boltban, az utcán halotta a megjegyzéseket: „hátizsákos németek, nincstelenek, jött-mentek, 50 kilós cigányok” – ezzel célozva, hogy 50 kilós csomagokat hozhattak magukkal. Ezt főleg az asszonyok és a gyerekek sínylették meg. Jánost és Palit a maguk két méterével, szőke hajukkal és kék szemükkel nem érték megjegyzések, bár mindenki tudta, hova tartoznak. Az ottani lakosok legszívesebben táborok közé zárva látták volna őket, de hamarosan kötelezővé tették, hogy a lakásaikba, házaikba fogadják be a menekülteket.

János egy napon azzal a hírrel jött haza, hogy költöznek egy magánháza, de maradnak itt, Landsbergben.

– Csomagolj, Anna és te is, Pali. Itt a papír, hogy hova kell mennünk. A vasútállomáson osztották el, ki hova kerül. Mondták, hogy a hatóságok felmérték, kinek mekkora a háza vagy lakása. Akinél elég nagy volt, egy részét ki kellett üríteni.

– De Jani, ezt hogyan gondolják? Mit keresünk mi egy másik ember házában, kik leszünk ott?

– Kik, hát albérlők! Az állam formális albérleti szerződést köt a tulajdonossal.

– De meddig, Jani, meddig?

– Azt nem tudom, de azt kell csinálnunk, amit mondanak.

Landsberg nem volt nagyváros, de kicsi sem. A Lech folyó partján feküdt, szép régi házakkal, templomokkal.

Anna félve lépett be a házba Jánossal és Palival, ahol a háziak már várták őket.

– Guten Tag, Herr Rosenberg – köszöntek illedelmesen, mert a papíron rajta volt a házigazda neve is. – Hernold János vagyok, azaz Johannes Hernold és a feleségem Anna. Az öcsém Pál, azaz Paul Hernold.

– Guten Tag – fogadta a köszönést a jó ötvenes, nagydarab férfi és a felesége, nagyon tartózkodóan.

– Megmutatom a szobájukat. Egy nagyobb a házaspárnak és egy kisebb a testvérének.

– Danke schön!

– Nicht der Rede wert – hangzott a kimért válasz.

Szekrény, ágy szalmazsákkal, asztal, szék, a legszükségesebb bútorok. Dömöstől cipelték magukkal az ágyneműt, így aztán az első éjszakán a sajátjukkal takaróztak. Másnap aztán kiderült, hogy a konyha, a mosdó és a mellékhelyiség közös.

A háziak először, ha nem is kedvesen de elviselhetően próbáltak együtt élni a menekültekkel. A férfiakal nem is volt baj, mert a házigazda a két küllemben hozzá hasonló „magyarral” még beszélgetett is, de az asszonyok a konyhában nem jöttek ki egymással. Egy időben kellett volna főzni, de az sohasem sikerült, ebből mindig vita támadt. János csitította Annát, hogy mégiscsak ők a megtűrték a házban.

Hilda Rosenberg nem ismerte a fokhagymát, a babot, a piros paprika is ismeretlen volt a számára. Ez nem is lett volna nagy gond, de bár mindketten németül beszéltek, szinte nem is értették egymást. Anna sok magyar szót is kevert a beszédébe.

Ez a félig megtűrt együttélés akkor változott rosszabbra, amikor kiderült a helyi lakosok számára, hogy a menekültek idővel nem mennek haza, pedig ez volt elterjedve, hanem végleg itt maradnak. A menekültek és az őslakosok ezután kölcsönösen elzárkóztak egymástól. Komoly konfliktusok, elutasítás nehezítette

az együttélést. A fura német beszédet kinevették, az idegen szokásokat lenézték. Előfordult, hogy csak géppisztolyos amerikai katonák kíséretében lehetett őket a kijelölt lakóhelyükre bevinni.

Az egyik fél azt mondta: „Nekünk is alig van, és most meg idejönnek ezek is”.

A magyarok szerint: „Mi itt csak magyar cigányok vagyunk”.

A sváb nagygazdák Magyarországon egy faluban vezető embereknek számítottak, most „cselédmunkára” voltak kényszerülve. Ezt sokan nem tudták lenyelni, ezért tömegesen az egyre jobban fejlődő iparban helyezkedtek el.

A német állam az évek múltával kidolgozott egy kárpótlási rendszert. Először „háztartási kárpótlást” fizettek az elveszett bútorra, házra, lakásra.

A háborús károsultak nyugdíjra jogosultak.

Főkárpótlásként két és ötvenezer márka közötti összeget fizettek ki.

Több mint tíz év után 1959-ben a német állam kamatmentes kölcsönt adott házépítésre. Egész menekült városrészek épültek, főleg emeletes társasházak.

Johannes és Anna nem messze Landsbergtől a Lech folyó völgyében vásároltak a kárpótlási pénzekből egy jelentős nagyságú földet. Már egy ideje látva, hogy a hazatérésre semmi esély sincs, beleilleszkedtek az új életbe. Jobban beszéltek németül, a szokásokat is átvették, a nevüket is német módra írták. Sok gyerek már Németországban született.

Johannes maradt földművelő, állattenyésztő. Német mintára építette a házat, ami azt jelentette, hogy az állatoknak nem volt külön istállója, hanem a ház felső részén laktak az emberek, alatta az állatok. Gyermekük nem született.

Paul Hernoldnak már itthon is nagyon jó szakmája volt, órasmester. Nem szerette a paraszti munkát otthon sem, így itt a szakmájában keresett munkát. Nem akart messze költözni a testvérétől, ezért pár kilométerre Landsbergtől, Mindelheimbe telepedett le egy 12 ezres kisvárosban.

Azért is választotta ezt a helyet, mert híres volt az óragyártásáról. Idővel még óramúzeum is nyílt, ahol nagyon jó állást kapott. Gondozta, gyűjtötte, javította az órákat, de új gyönyörű faragott faliórákat is készített. Legény létére ilyen szakmával igen kapós lett a lányok, asszonyok között. Már nem foglalkoztak azazal, hogy valaha menekült volt-e vagy sem. Külsejében, beszédében, szokásaiban, vallásában, nevében

semmiben nem különbözött az őslakosoktól. 1962-ben megházasodott, és az évek alatt tíz gyermeke született.

Johannes igen szerette a testvérét, de egyre nagyon irigykedett, a sok gyerekre.

Egy napon Annával, a feleségével beállított Mindelheimbe, ahol különös ajánlattal állt elő.

– Mein Bruder! Fontos dologban jöttünk a feleségemmel. Kérésünk volna hozzátok. Úgy gondoljuk az Annával, hogy ennyi év sikertelensége után már nem is reménykedhetünk, hogy gyermekünk születik. Ott a föld meg a nagy ház, ki fogja örökölni?

– Johannes, nyögd már ki, mit akarsz ezzel? Talán egyik gyermekemre akarod hagyni?

– Igen, de nem úgy, ahogy gondolod.

– Akkor, hogyan gondoljam?

– Az egyik fiadat örökbe fogadnánk még kicsi gyermekként. Sajátunkként nevelnénk.

– Nem is tudná, hogy mi vagyunk a szülei?

– Dehogynem, hiszen a testvérei is tudják. Idővel megérti.

Paul és a felesége igencsak elgondolkodtak a dolgon. Időt kértek, hogyan döntsenek, végül elfogadták Johannes és Anna ajánlatát.

Az 1960-as években először csak levelekben vették fel a kapcsolatot az itthon maradt rokonokkal. Később csomagokat küldtek, főleg ruhaneműt.

A két itthon maradt lánytestvér közül Máriának hat gyermeke született, három csecsemő korában meghalt, Krisztinának egy fia, István.

A Hernoldok a Csepel-szigeti uradalmi erdész lezármazottai maradtak őseik lakóhelyén a szigeten.

1972 nyara, Százhalombatta

Mária ezen a nyáron várta második unokáját. Legkisebb fia, Zoltán tavaly júliusban házasodott, a babának idő szerint ez év júniusában kellett érkeznie.

Nehezen viselte az utolsó heteket, de ezen a forró nyári napon mégis elkísérte a férjét és annak szüleit a vasútállomásra. Hernold János és Anna megírták, hogy melyik vonattal fognak érkezni. A testvérek 26 év után most találkoztak először.

Nem is különbözhetek volna jobban egymástól, János még idős korában is imponálóan magas, hatalmas termetű, ősz ember maradt, Mária alig érte el a 160 centimétert. A Hernoldok családjában kétféle ember létezett, nőben és férfiban is. Az egyik a János és a Pali szőke, magas, kék szemű, Mária alacsony, sötét

hajú, fekete szemű. Az első fia a nagybátyjaira ütött, Zoltán és a kisebbik bátyja az édesanyjára. Pali már nem vállalkozott a hosszú útra, Krisztina pedig nem élte meg testvére hazajöttét.

Johannes Hernoldnak, azaz itthon Hernold Jánosnak minden nagyon idegen volt. Ennyi év nem múlt el nyomtalanul. Nagyon lassan indult a beszélgetés, egyszer még azt is megjegyezte, hogy be kellene csukni az ablakot.

– Ugyan minek, hiszen nagyon meleg van – ellenkezett Mária.

– Nem kellene a szomszédoknak hallani, mit beszélünk, mert hátha feljelentenek.

– Beszélj csak nyugodtam, bátyám. Senkit nem érdekel, mit beszélünk. Itt nem szokás feljelentgetni a másikat.

János hitte is, meg nem is. Sok mindent hallottak ott kint az NSZK-ban. Azt tudták, hogy akit annak idején az orosz zónába vittek, és Németország kettészakadása után NDK lett, sokkal rosszabb körülmények között éltek.

Az a különös helyzet adódott, hogy az első évek igen keservesen teltek menekültként, de nem tagadva meg sváb szorgalmukat, munkaszeretetüket, talpra álltak a legtöbben.

János és Anna első kívánsága az volt, hogy valamilyen vízi járművel a Dunán hajózhasson. Zoltán elintézte, hogy a Százhalombatta és Tököl közötti RÉV vontatóhajóján teljesüljön ez a kérés.

Végiglátogatták az összes még fellelhető rokont a környezőtelepüléseken. Katinéni, az egyik Hernoldunokatestvér felesége, ahogy meglátta a vendégeket, akik meglepetésszerűen érkeztek, gyorsan kicsavarta egy pár csirke nyakát, és két óra múlva már az asztalon párolgott a csirkepaprikás nokedlivel, hosszú lével. A messziről jött vendégek tiszteletére összeszaladtak még a távoli rokonok is.

Az kiderült a látogatáskor, hogy a kintiek sokkal rosszabb körülményekről tudtak, hogyan élnek az itteni rokonok, mert főleg olyan ruhaneműt hoztak, ami láthatóan használt volt, amit Zoltán soha nem vett volna fel.

1972-ben már az itteni életszínvonal, ami ugyan nem érte utol a nyugatit, de egy biztonságos anyagi hát-

teret jelentett, ezért búcsúzóul jó magyar rúd téli-szalámit és bélyegalbumot ajándékoztak a vendégeknek.

János és Anna aztán a család nélkül végigjárták fiatal koruk helyszíneit, nosztalgiáztak, aztán lassan készültek vissza, ahova 26 évvel ezelőtt egy marhavagonban tették meg az utat. Ahol most már véglegesen Jánosból Johannes, Pálból Paul lett.

A négy testvér halála után a leszármazottak között a kapcsolat teljesen megszakadt, soha többé nem találkoztak.

(Vége – Százhalombatta, 2017. június 16.)

Krisztbaum Mihály

Helytörténeti séta Érd-Óvárosában
– Ábel András szavai alapján lejegyezve

Szapáry Péter legendája megjelenik az első német nyelvű, Budán nyomtatott újságban a török felszabadulás után. Ez az újság az 1790-es években kezebe kerül egy németalföldi hölgynek, Charlotte von Pfeiffernek, aki színdarabot ír belőle Batthyány und Szapáry, avagy Buda visszafoglalása címmel. Ezt kapja meg Komlós János vándorszínész-igazgató. Lefordítják magyar nyelvre, és a vándorszínészek járják az előadással az országot. Többek közt eljutnak 1820-ban a győri püspökhöz, majd 1828-ban Batthyány Fülöp körmendi várszínházába.

A főherceg a színészeknek ruhát, pénzt ad, és az az érdekessége, hogy a reformkor nemzeti összefogásának szinte előhírnöke ez a darab: 1830-ban adják elő a budai német kőszínházban.

Erről van egy színházi plakátunk is: Laborfalvi Róza és Megyeri játsszák a főszerepeket. A csodálatos az, hogy az 1840-es évek vége felé sok magyar településnek van egy Szapáry Pétere, egy Batthyány Ádáma.

A színdarab mindaddig megy, míg meg nem születik a Bánk bán és a Hunyadi László, aztán az 1870-es évekre feledésbe merül.

Szabó Lőrinc is megemlékezik egy szép versében a mi hőseinkről.

1910-ig az elemi iskolások olvasókönyvének hátlapján volt egy kép: azt ábrázolta, amint Szapáry egy ökör és egy szamár közé fogva húzza az igát, a háta mögött pedig a török ostorral hajtja őket.

(A felnőtt csoport csatlakozik a gyerekekéhez, felolvassák Hábor énekét Arany János Csaba-trilógiájából)

Arany János Ilosvai Selymes Péter nyomán írta meg a tárnokvölgyi csata történetét. Virág Benedek nevét is meg kell említeni, ő is foglalkozott a kastély történetével. Az Illésházi-gyerekek nevelője volt, pálos szerzetes, Ercsiben lakott.

Az Árpád-korban barlanglakások voltak erre felé, az én gyerekkoromban még némelyikben laktak. K.M. édesanyja volt a tanító nénink, kihozott ide minket megmutatni ezeket a lakásokat. A legszegényebb emberek éltek itt, de ők élvezték a legszebb kilátást.

Gyerekként irigyeltük őket, mert romantikusnak tűnt a mi számunkra ez az élet.

Aztán házakat építettek a hegyoldalba, csatornázás nem volt, a szennyvíz bement a házak alá, aztán a víz

és gáz bevezetésekor még nagyobb lett a probléma, amikor az agyagréteg vonalát átvágták (...)

Mutatom Péterfy báró rezidenciáját, az 1700-as évek végén építették, aztán 1846-ban kasznárlakás volt. Most magántulajdon (...)

Pár éve kezembe került Anastazio Georgiescu leírása, hogy ő egy márványból épített palotát látott. Még Kereskényi plébános úr is mást látott 1876-77-ben. (...)

(Keserűen beszél a veszteségekről, egy korinthusi oszlopfőről, a széthordott római fűtőtéglákról, más építőanyagokról...)

Ákosházy Sárkány Ambrus ennek a területnek a földbirtokosa az 1520-as években, ő az ország tárnokmestere. A főurak és az akkori bank elsikkasztotta II. Lajos királyi kincstárát. A hatvani országgyűlés őket fej- és jószágvesztésre ítéli. Érden Báthory nádor kikiabálja Sárkány Ambrusék bűnét (...), amiért megérdemelték volna a halált. Titkosítva van a mai napig. Pedig Mórnicz Zsigmondnak van egy színdarabja róla, a 30-as években még játszották színpadon.

II. Lajos jobb sorsra lett volna érdemes, hiszen Európa legjobb nevelését kapta.

Zakar András, aki Mindszenty titkára volt, Svájcba írogatott kis füzeteket – rendkívül tájékozott volt olyan dolgokban, amikről hallgatni kellett volna.

Aztán Sárkány Ambrust megmentette a pápa levele. Nem tudni pontosan, hogy a mohácsi csatában ő ott volt-e. Az ásatások során találtak egy Sárkány-címeres csészét, ebből következtek arra, hogy ott halhatott meg.

A Millennium idején tervezett Érd egy szobrot II. Lajosnak, láttam a makettet, nem is hasonlított rá. Aztán az igazságot nem fogadta el a testület, vagy pénz nem jött rá – nem lett belőle semmi.

Közgazdaságilag az akkori bank ügye úgy fejeződött ki, hogy nem volt elég pénz a kincstárban, és odaadták neki (...) a nemesfém bányáknak a használati jogát.

Hogy mennyit és mit termeltek ki, mit vittek el, és hogy az őket képviselő emberek fej- és jószágvesztésre vannak ítélve – nemzetközi összefogás alakult ki. Itt jött képbe a Vatikán, a pápa felmentő levele.

Érdekesség a Zakar-féle könyvekből: Zápolyáék Fehérváron felravatalozták II. Lajos holttestét: a hátában egy háromágú szúrásból származó nyomot találtak. Tehát nem a patakban fulladt meg.

Dunaszekcsőn jártunk nemrégiben. Ott más történet járja a királyról: kíséretével együtt elmenekül a csatából, a dunaszekcsői plébánián Zápolyának a testvére szúrja le. Szóval, érdekes ez a história is, a történeteknek van mit kutatniuk.

Érdekes az a történet is, amikor a termál tulajdonosa a minaret mellé akart volna egy török kávézót építeni. A követség segítségével szándékozott feleleveníteni a török kapcsolatokat, meghívta a követet. Mikor mesélték neki, hogy Hamza hogyan kínozza Szapáryt, a követ kirúgta maga alól a széket, és üvöltözött, hogy „az igazi török nem kínozza a foglyait, egyébként is Hamza bég bosnyák volt.”

Így a kávézóból se lett semmi.

(folyt. köv.)

Forrás: 1026. Sz. Szent László Király Cserkészcsapat – Németh István

Kalandozásaim – Vietnam

A **Vietnami Szocialista Köztársaságnak** 1976 óta Dél-Vietnam is része. Közel kilencvenmillió lakosával a világ 12. legnépesebb országa, miközben területe alig három és félszerese hazánkénak.

Történelme több mint 2700 évre nyúlik vissza, de a X. század elejéig a Kínai Birodalom kormányzása alatt állt.

A modern világban pedig a franciák uralták egészen 1945-ig, amikor kikiáltották a függetlenséget. De ezzel még nem volt vége azoknak a véres harcoknak, amelyek meghatározták az ország modern kori létét. Először a franciákkal, majd az amerikaiakkal folytatott harcok emléke még ma sem halványult el. A korosztályomhoz tartozók számára Vietnam neve ismerősen csenghet, hiszen hallottuk ezerszer a hírekben anno. Akkortájt véres harcok, bombázások, kemény csaták révén vált ismertté, ma pedig az ún. „ázsiai kistigrisek” egyikeként jegyzik a világgazdaság színpadán évi 8-9%-os gazdasági növekedésének köszönhetően.

Vietnam a meleg mérsékelt övi monszun éghajlat alá tartozik, a páratartalom egész évben 84% körüli. A hőmérsékletről csak annyit mondanék, egyszer sem jutott eszünkbe kabátot vagy pulóvert felvenni. Az északi országrészben kétezer méternél magasabb hegyeket is találunk, délen meghatározó jelentőségű a Mekong folyó.

Dél-Vietnamba hétórás autóbusz-utazás után értünk meg. Utunk végtelen rizsföldek között, falvakon, kisebb városokon haladt keresztül. A rizsföldek egyhangúságát égbe nyúló cukorpálmák és vízben heverésző bivalyok látványa törte meg. A falvak képe nem feltétlenül mutatja még azt a gazdasági pezsgést, amely a nagyvárosokban már mindenki számára jól látható.

Útban Saigon (Ho Chi Minh-város) felé megálltunk, hogy megnézzük a vietnami háború alatt fontos szerepet játszó, 200 km-nél hosszabb és sok helyen háromszintes mélységben futó Saigon és Kambodzsa között húzódó alagútrendszer egy szakaszát.

A vietnami háború alatt a gerillák (Viet Cong) földalatti bázisába csapdákkal ellátott lejáratok vezettek. Lent kórházak, műhelyek, fegyverraktárak, pihenőhelyek, konyhák szolgálták a harcosok menedékéül, életteréül. Az erdős felszín természetes elemeit kihasználva rejtették el a lejáratokat, amelyekben néhány másodperc alatt nyomtalanul el tudott tűnni egy

vietnami harcos. Néhányan közülünk megpróbálták hasonló módon lejutni az alagútba, de persze csak a karcsúbbak. Mondhatom, keveseknek sikerült, és nekik is igen lassan.

Az alagútszisztemnek a haditechnikai mellett jelentős pszichológiai szerepe is volt. Az amerikai katonák állomáshelyei alá is bekúszó alagutakból előbukkanó, majd eltűnő gerillák harci tetteinek hatását a megsebesítés és az ezzel járó rémület is fokozta, rombolva az amerikai katonák harci morálját.

A Cu Chi (ejtsd: kutyí) labirintuszrendszer látogatóközpontjában vetített kisfilmekben láthattuk azokat a háborúszervező módszereket, amellyel megakadályozták az ellenség behatolását az alagutakba. A filmek minden kockáján átsüt a győztes harcosok büszkesége.

A tizenhatezer gerilla közül, akik az alagútharcokban vettek részt, hateren érték meg a háború végét. Sokan nem is harcokban estek el, hanem az alagútélet különböző nehézségei miatt szerzett betegségekbe haltak bele. A tiszta levegő-, víz- és élelemhiány mellett az alagutakban mászkáló fertőzött hangyák, mérgező százlábúak, skorpiók, pókok és férgek nehezítették a harcosok életét, akik többnyire csak éjszaka merészkedtek elő, gyakran akkor sem.

Amerikai csapatmozgások és nehéz bombázások alkalmával akár napokig nem jöhettek a felszínre. Az olyan betegségek, mint a malária vagy a harctéri sebesülésekből adódó fertőzések és különböző járványok voltak a halálozások fő okozói.

Beérkezve Saigonba első meghökkentő élményünk az elképesztő mennyiségű motorkerékpár volt. A tizenkétfélmillió lakosú városban hétfélmillió motorkerékpár fut az utakon. Míg gépkocsit viszonylag keveset láttunk, addig a motorosok egymás mellett hat-hét sorban és végeláthatatlan hosszan várakoztak a piros lámpák előtt, és hömpölyögtek az utakon. A motorosok papucsban, gyakran mezítláb, helyi viseletben vagy akár kiskosztümben, öltönyben csomagjaikat maguk előtt, mögött felhalmozva közlekednek. Családok ülnek egy kismotoron egy-két gyerekkel és a bevásárlásból származó csomagokkal.

Sokan viselnek arcmaszkot a szmog elleni védekezésül. Ezek rongyból készülnek, és a nap végére sötétre szürkülnek a kipufogó gázok füstjétől. Este ki-mossák, hogy reggel újra használható legyen.

Ugyanakkor ebben a számunkra káoszban tűnő forgatagban egyetlen balesetet sem láttunk. Dacára annak, hogy a motorosok gyakran a járdát is igénybe veszik céljaik eléréséhez, mégis úgy tudnak közlekedni, hogy vigyáznak egymásra és a járókelőkre is. Ezt lehet, hogy érdemes lenne eltanulni tőlük.

Saigon számomra kissé eklektikusnak tűnt. A toronyházak és a partizánemlékművek nem igazán illeszkednek abba a városképbe, amelyet a városközpontban láttunk, és amely egy száz évvel korábbi gyarmati város arculatát tükrözi. A városháza a cikornyás óratoronnyal, a Notre-Dame székesegyház két égbetörő tornyával és a Főposta épülete – mind francia építészek tervei alapján épültek. A Főposta ma is működő hivatal, ahol olyan telefonfülkéket csodálhattunk meg, amelyek egy letűnt világban távolsági hívások fogadására szolgáltak. A középső térben, az ajándéktárgy-árusító pultok körül nyüzsgő turistacsereg dacára a hátsó pultoknál normál postai élet zajlik.

Saigon szerves része a Cholon, a kínai negyed, amely szinte város a városban. A Bien Tay piacon járva elképesztő mennyiségű áruk bódéi között a szűk utcácskákon bolyongva egzotikus növényekkel, fűszerekkel ismerkedtünk. A szépségipar termékei és a termékenységet és/vagy potenciát fokozó kínai népi varázsszerek mellett voltak itt hihetetlen tömegben órák, ékszerek, ruhaneműk és persze fűledt meleg és levegőtlen járatok, ahol könnyen elkeveredik az európai utazó.

De persze a kínai negyed ennél szebb és különlegesebb látnivalókat is tartogatott számunkra. Ezek közül is kiemelkedik a Thien Hau buddhista szentély, ahol a hívők füstölőket gyújtanak, és papírpénzt égetnek az ősök tiszteletére. Ne felejtjük el, Ázsia történelmi területein az ősök és az idősek tisztelete ma is kötelező és egyben természetes.

Észak-Vietnamba repülővel érkeztünk egy laoszi kitérő után. Elsőként kirándultunk egy csodálatos helyre, a Ha Long-öbölbe, amely egy 1500 négyzetkilométernyi terület a Vietnami-öbölben (vagy Tonkini öbölben). Az egész olyan, mint egy óriások alkotta mesevilág. A közel kétezer különféle formájú, víz és szél által faragott mészkőszikla között hajózva úgy éreztem magam, mintha egy hatalmas mandarinkertben utaznék.

A sziklák többsége lakatlan sziget vagy szirt, sok közülük több száz méter magas. A legnagyobb tizenkétezer lakos él, halászatból és újabban a turizmusból is tartva fenn magát. A víz és a szél együttes munkája számtalan üreget, barlangot alakított ki, amelyek közül néhány apálykor látogatható is.

A legenda szerint az öböl egy a tenger mellett élő sárkánynak köszönhetően jött létre. Amikor a sárkány a parthoz szaladt, farkával mély barázdákat szántott a földre, amelyet miután a sárkány alámerült, elárasztott a tenger. Innen származik a hely neve is, „az alámerülő sárkány öble”. A változatos formájú sziklákhöz a vietnami hagyomány számtalan mesét, történetet kapcsol.

Ázsiai utunktól Ha Noiban, Vietnám fővárosában búcsúztunk. Utolsó napunkon megnéztük a Ho Chi Minh mauzóleumot. /A név jelentése „a felvilágosult”, eredeti nevén Nguyễn Sinh Cung (1890-1969) a vietnámi nemzeti mozgalom vezetője, 1954-től 1969-ig Észak-Vietnám, a Vietnámi Demokratikus Köztársaság elnöke és miniszterelnöke volt./

Meglátogattuk a Ho Chi Minh múzeumot is. Láthatuk a szentélyként tisztelt épületet, ahol „Ho apó” élt és dolgozott. Az utat, ahol sétálgatott. Kedvenc székét, amelyben pihent.

Bár egy hatalmas ország vezetője volt, lakhelye és munkahelye minden luxust nélkülözött. Egyszerűsége, közvetlensége miatt rendkívül népszerű volt. Szerény házban lakott, kertjét maga művelte, szeretett horgászni, és rendszeresen együtt röplabdázott a katonákkal, de kiválóan eligazodott a nemzetközi diplomácia útvesztőiben is.

A hangulatos kertben sétálva megcsodálhattuk a kistermetű pomelo fákat, amelyeken úgy lógtak a sárgadinnye méretű gyümölcsök tucatjai, mintha valaki műanyagból készült díszeket aggatott volna rájuk.

Ezt követően megnéztük az Egy Oszlopú Pagodát és a Tran Quoc Pagodát, majd biciklis riksába ülve átszeltük a nagyváros útjait. Nem tagadom, időnként némi pulzusemelkedést okozott nálam, amikor a riksás ember az autókat, motorokat kerülgetve áthajtott a forgalmas útkereszteződéseken. De megérte, mert összességében nagyon élveztem ezt az utat.

Délután az Irodalom Templomát látogattuk meg, amely egy öt udvarból álló, Konfucius szellemiségének szentelt épületkomplexum. 1070-ben Van Mieu néven Ly Thanh Tong király alapította, majd utódja 1076-ban itt nyitotta meg az ország első egyetemét. A helyet előszeretettel látogatja az ország ifjúsága. Ott jártunkkor az első benyomások alapján azt gondoltuk, hogy éppen diplomaosztást ünneplő végzős diákok tömegei közé keveredtünk. De kiderült, hogy semmi ilyesmiről nincs szó. A fiatalok körében elhárapódzott szokás/szórakozási forma tanúi lehettünk. Azért jönnek ide csapatostól, színes ünnepi ruhába öltözve, hogy itt fényképeztessék magukat. Közben pedig láthatóan jól szórakoznak.

Mi pedig megpróbáltuk kiböngészni azoknak a neveit, akik 1484 és 1779 között az itt működő iskolában érték el doktori fokozatot. Neveik kőtáblákba vésvé sorakoznak az út mellett. Majd pedig a Nagy Siker kapuján átsétáltunk a Bölcsek Udvarára, amellyel szemben a kilencoszlopos Szerartások Nagy Háza áll. Ennek szentélyében helyezték el Konfucius szobrát. Itt egy különleges ázsiai hangszeren játszó női együttes egzotikus hangzású zenéjét élvezhettük.

Este pedig mintegy ráadásként megcsodálhattunk egy valódi unikumnak számító vízi bábszínházi előadást. A színpad egy tó, amelynek két partján ázsiai hangszeren játszó zenészek segítik a vízen a bábok által előadott történetek megértését. A színpadon a világot jelentő deszkák helyett vízen folyik az előadás, és táncoló madarak, hajócsatát vívó harcosok és mókás történetek bővölik el a közönséget. Fogalmam sincs, hogy csinálják a bábmesterek, akiket csak akkor láttunk, amikor az előadás végén a színpad mögül előléptek megköszönni a nézők elragadtatott tapsát, de igazán érdekes, felejthetetlen előadás volt. Kár lett volna kihagyni.

Ázsiai utazásunk során számtalan érdekes, különleges dolgot láttunk, de korántsem sikerült teljes mélységében megismerni ezt a világot.

*Nyitott ablakok!
Tavaszi szél zörget a
zsalugáterem*

(Móczár Csaba)

Weöres Sándor: *Ars poetica* c. verséről

Meddig él egy mű és annak hatása, esetünkben egy versé?

Elég-e hozzá az emlékezet, a pusztá emlékezet, hogy maradandó legyen, és egyáltalán van-e „öröklét-jogosultsága” bármely emberi alkotásnak?

Mint megannyi költőt, Weöres Sándort is foglalkoztatta ez a kérdés, és költői hitvallás formájában olvashatjuk válaszát azonos című (*Ars poetica*) versében, melyet 1956-ban írt már érett költőként.

A vers markáns kezdő sorai azonnali választ adnak a költő(i) kérdés(é)re, mintegy tudatos és tréfás oximoronként megfricskázva a válasznélküliség igényét. Weöres Sándor önmaga reflektál is saját kérdésére.

Jelesül: az emlékezet nem biztosít öröklétet (vagy mégis... kiderül) egyetlen műnek sem, mert az öröklét magasabb rendű és egyetemes, és folyamatosan ível át a mindenségen a genezistől fogva, és a végtelenség kiváltságával bír, mellyel az emberi lét (és így maga az emlékezet) a végessége, halála folytán nem veheti fel a versenyt az örökléttel.

Az emlékezet a generációk cserélődésével, halálával, az idő múlásával egyre távolabb kerül az adott mű (vers) keletkezésétől, származásától, a kor szellemétől, politikai, társadalmi megítélésektől, izmusoktól és magától a művészeti stílus aktualitásától. Ezen emberi tényezők függvényében tehát egy alkotás hol feledésbe merül, hol előtérbe kerül, de megszűnik folyamatosan „örökre” jelen lenni, vagy végleg az enyészeté lesz.

Még az egyén(iség), egyediség sem lehet az öröklét garanciája, mert ez a fajta önmegvalósító művészet könnyen önmagába fordulhat vissza, és esetleg öncélúvá válik, amely determinálhatja „A MŰ” pusztulását.

Ahhoz, hogy esélyünk legyen ezt elkerülni, le kell vetnünk gőgösségünket, az egónkat, és az önnön nagyságunkba vetett talmi hitünket. Nem az öröklét panoptikumába való bekerülés ígéretében kell tetszelegnünk, hanem Istenhez közelítve, a „szolgálj a génuszoknak” felismeréssel kell művészetünket megteremteni, alázattal és egyetemes szinten, hogy alkotásunk nyerjen prioritást az egónkkal szemben. Nem saját halhatatlanságunknak kell utat engedni, hanem a műnek, amit létrehozunk.

Ha lelkünk vezet minket ezen az úton Istenbe vetett hitünkkel összekapcsolódva, akkor lehetséges, hogy műveink „öröklétet” nyernek, mert a legtisztább forrásból ered a léte: az isteni teremtő erőből, ami valóban végtelen és időtlen, tehát örök...

Weöres Sándor *ars poeticája* a költő zsenialitását is magában hordozza oly módon, hogy a saját kérdésére válaszolva tulajdonképpen megírt egy öröklétű verset, mert olyan alaptételre építi fel költeményét, mint az isteni útmutatás.

Ezen az úton a lélek tisztaságával tudunk csak végigmenni – alázattal és hittel.

Azzal a szilárd hittel és meggyőződéssel, hogy az egyén(iség)nél mindig fontosabb a létrehozandó mű egyetemes időállóságára való törekvés.

Aktuálisabb nem is lehetne ez az üzenet a mai kor emberének, hogy ebben a materiális világban elgondolkodjunk egy másik alkotáson, Isten művén, az emberiségen, tehát magunkon.

Mert ha nem találunk vissza a lélek útjára, akkor Isten alkotása, az ember sem nyer öröklétet. Reméljük azonban, hogy Isten is olvasta Weöres Sándor intelmét, és úgy alkotott meg minket, hogy „öröklétet” teremtett nekünk itt a Föld nevű bolygón.

Móczár Csaba
IRKA-tag

Szenczy Ibolya

Grafológia

Mit vizsgál a grafológia és milyen területeken alkalmazzuk?

A grafológia nem az írás tartalmát vizsgálja, hanem az írásjeleket: sorirány, sortávolság, margók, nyomás, ékezetek, kötési formák stb. A grafológus tehát az írásjelek összességét, összképét elemzi, mert számára ezek mozgó jelek. Az írásjelek megörökítik a személy mozgásának, lelkivilágának, gondolkodásmódjának állapotát. Ezek az állapotok személyiségünk fejlődésével, helytől, helyzetűl, időtől és hangulattól függően alakulnak, így írásunk is változik.

A grafológus kézírásból nem tudja megállapítani a foglalkozást, az író (duktor) korát, hajszínét, testalkatát, vagyis a külső tulajdonságokat. A grafológus által elkészített személyiségkép mindig hosszadalmas, elmélyült, meggondolt és felelősségteljes munkát igényel.

A grafológus együttműködik más szakterületek képviselőivel, mint például az írásszakértővel, a pszichológussal, a pszichiáterrel stb.

A grafológus jogosultsága többek között, önálló tevékenységként: személyiségkép készítése íráselemzés alapján, grafológiai kutatás, a grafológia oktatása, grafológiai szakismeretek vagy kutatási eredmények nyilvánossággal való közlése.

A grafológiát már nagyon sok területen alkalmazzuk: munkahelyeken, pedagógiában, pszichológiában, klinikai esetekben, a honvédségnél, a kriminalisztikában és természetesen a köznapi grafológiában is.

A munkahelyi grafológiát intézmények, vállalatok, kft-k stb. személyügyi munkájában alkalmazzák. Például alkalmassági vizsgálatokhoz; egy team megfelelő munkatársainak kiválasztásához; vezetői munkakör betöltéséhez; különleges tulajdonságok vizsgálatához, mivel a grafológus ismeri azokat a jeleket, amelyek ezekhez szükségesek (kreativitás, fejlődési képesség, intelligenciaszint stb.)

A pedagógiai grafológiát iskolákban és pályaválasztási tanácsadóban alkalmazzák. A pedagógus a gyerekek dolgozatai alapján figyelemmel kísérheti fejlődésének, lelkivilágának változásait, és időben se-

gítségére lehet. A gyerek írásában felfedezhető a családi problémák feszültsége is, de tapasztalni lehet a gyerek viselkedés-változásában is. A pedagógus kezdeményezésére ilyen esetekben az egész család terápiájára is szükség lehet.

A pszichológiai grafológiát egyéni és csoportos vizsgálatokban is alkalmazzák.

A személyiség fejlődésének problémái az egész írásban megjelölhetők, és a megfelelő terápia típusának megválasztásával megoldhatók.

Ennek az ágazatnak a körébe tartozik a párválasztás és a házasságdiagnosztika is.

A klinikai grafológiát a testi és pszichés betegségek feltárásában alkalmazzák.

A beteg embernek megváltozik az írása az egészséges állapotához képest.

A honvédségi grafológiát a jelentkezők vizsgálatában használják fel. A résztvevő emberek fizikai állóképességét, pszichikai terhelhetőségét elemzik, mivel ezek minden személynél más intenzitással mutatkoznak.

A kriminalisztikai grafológia a kézírás szakértői munkájával együttműködik, összekapcsolódik. A bíróságok írásszakértőket alkalmaznak abból a célból, hogy egy írás hitelessége perdöntően megállapítható legyen. Az íráshamisítók felderítése, két írás azonosítása, névtelen levelek írójának felkutatása szintén az írásszakértők feladata. Ha az írás nem mutatná az utánozhatatlan, a megváltozhatatlan, egyéni jeleget, amiből a grafológus is kiindul, akkor az írásszakértők munkája nem érne semmit, és szakvéleményük alapján nem lehetne ítéletet hozni perdöntően. Az írásjelekből kimutatható a hazugság, a rejtőzködés, az erőszakos hajlam stb. A grafológiának ez az ága akkor is működött, amikor a köznapi grafológiával tilos volt foglalkozni.

A köznapi grafológia mindenki számára hozzáférhető. Legyen az egyén tanácstalan, döntésképtelen vagy önismereti gondjai vannak stb.

Aki grafológustól kér személyiségelemzést, annak ki kell tölteni egy adatlapot, amely tartalmazza a következő kérdéseket: hány éves, milyen nemű, melyik a domináns keze, használ-e szemüveget íráskor, mi

az iskolai végzettsége stb. Az adatlap végén én megkérdem, hogy felhasználhatom-e az írását publikációban, aláírásával vagy anélkül.

Az általam készített személyiségképek tartalmazzák a megrendelő pozitív és negatív tulajdonságait is, hiszen mindkettő az övé.

Ha valaki állásinterjúra megy, és kézzel írott önéletrajzot kérnek tőle, akkor biztos lehet benne, hogy grafológus elemzi az írását: alkalmas-e a betöltendő munkára.

Varga Katalin
okleveles grafológus

Felhasznált szakirodalom: Grafológiai Kutatások és Tanulmányok Európai Köre Magyarországi Képviseletének grafológusképző tanulmányaim alatt leírt jegyzeteim

Pál Ildikó

Zenével a közösségekért

Diósd zenei élete elég változatos és színes, több amatőr együttes is foglalkozik a zene különböző ágának művelésével. Találkozhatunk velük a városi programok valamelyikén, vagy évente a szeptemberi Szent Gellért Hét rendezvényein. Azonban olyan még nem fordult elő a városban, hogy ezek az együttesek egyazon napon, egy színpadon lépnének fel egy műsor keretében.

De február 18-án igen, megrendeztük a Diósd Zenei Fesztivált a Dió Óvoda impozáns és jó akusztikával rendelkező aulájában.

A programot a Diósd Gellért Kórus Egyesület szervezte és bonyolította le.

Bár az ötlet már korábban megszületett, ennek a fesztiválnak a megrendezéséhez végül egy nyertes pályázat segített hozzá bennünket a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. anyagi segítségével, melynek témája a közös zenélés, éneklés szeretete, a zenei kultúra képviselése, a civil közösségek összetartása.

A helyi közösségi élet gazdagabbá válásához a civil szervezetek működése nélkülözhetetlen, nagy szerepük van a közösségépítésben.

Valószínűleg minden civil szervezet számára nehézséget okozott az elmúlt pár évben a fennmaradás, hogyan tudunk továbbra is együtt maradni, hogyan folytassuk az életünket. Ez különösen igaz a zenei egyesületekre, sokáig nem nagyon találkozhattunk, nem próbálhattunk, nem voltak fellépési lehetőségeink. Kissé elszigetelődtünk egymástól ez idő alatt. Ennek szerencsére vége, folytatódhat a megkezdett munka, amihez az Önkormányzat anyagi támogatással járul hozzá.

Miután a fesztivál terve megszületett, a programon való részvételre felkértük a zenével foglalkozó helyi civil szervezeteket, és nagy örömeinkre felkérésüket mindenki elfogadta (kórusok, zenekarok, tánckar), valamint a vendégként meghívott tárnoki Gaudium Kórus.

A programot a Diósd Fúvószenekar indította. Sok városi rendezvényen találkozhatunk muzsikájukkal, ezúttal polkákat, indulókat és népszerű slágereket hoztak a közönségnek, jól megalapozva a további vidám hangulatot. Még a legfiatalabb (óvodás korú) nézők is ritmusra izegtek-mozogtak a helyükön.

A második fellépő a házigazda, az idén 30. szüle-

tésnapját ünneplő Diósdai Gellért Kórus volt. Ez alkalommal észak-amerikai néger rabszolgák vallásos énekeit, azaz spirituálékat adtak elő Takács Krisztina vezényletével. Az elhangzott öt mű nagy sikert aratott a közönség körében.

Harmadikként a Susato Régizene Együttes mutatta be műsorát. A korhű öltözékben előadott reneszánsz zene ezúttal is magával ragadta a közönséget.

A Diósdai Női Kar most sem hagyott bennünket Kodály-dal nélkül, egyéb művek mellett a zeneszerző „Esti szellő” című műve is elhangzott. Miután színvonalas műsorukkal megtapsoltatták a közönséget, még egy kis játékkal is meglepték őket.

A fesztiválon egy Diósdon kívüli vendégegyüttes is szerepelt, a Tárnokról érkezett Gaudium Kórus. Nekik nem újdonság a diósdai helyszín, már részt vettek ugyanitt a Diósdai Gellért Kórusral közösen a KORTARS című koncerten. Leginkább vidám műveket hoztak magukkal erre az alkalomra, a végére még egy tréfás mexikói népdalfeldolgozás is jutott.

Újabb stílusváltás következett a műsorban, városunk egyetlen népzenei együttese, a Fricska zenekar lépett a közönség elé, akik igazi autentikus népzenei játékként képviselnek. Műsoruk kedves kiegészítője volt, hogy a primás Diriczi Zoltán aprócska kislánya is beállt hegedülni.

A zenekar elsősorban a táncházakban és folkkocsmákban muzsikál, de időnként környékbeli táncegyütteseket is kísérek színpadon, mint például a Naprózsafa Hagyományörző Néptáncgyüttest. Ez most is így történt, az utolsóként közönség elé lépő táncosoknak ők húzták a talpalávalót. Ők a fesztiválra Székelybál című koreográfiájukat hozták, a felnőttek között gyerekek is ropták a táncot, csapkodták a csizmaszárat. A „báli forgatagba” végül bevonták a közönséget is, együtt mulattak a tanult és alkalmi táncosok, míg csak szólt a zene.

Mert a zene szólt egész este. Szólt énekhangon, szólt furulyán vagy trombitán és dübörgött a dobon. A dalok ismét összekötötték a fellépőket a közönséggel és egymással is. Mindenki számára fontos a zene (ha észreveszi, ha nem), hatással van művelőjére és hallgatójára is. Ahogy Kodály Zoltán mondta: „A zene mindenkié.”

Pálné Onódi Judit
kórustag

JÖVENDŐLÉS – Budajenőn

(Szabó K. István Jászai Mari-díjas rendező)

Linka Ágnes drámaíró neve nem ismeretlen Érd és vonzáskörzetében, bár én is csak egy-két éve figyeltem fel rá, amikor a karantén témájú darabjával jött először Tárnokra, majd Érdre. Többször is megnéztem *A pap, a hajléktalan és a gurva c.* egyfelvonásos látványját korunk magyar társadalmáról: frappáns, tömör, meghökkenítő és valóságos bemutatása mai világunknak: erkölcsi, társadalmi, filozófiai, pszichológiai tartalmakkal – igen szórakoztatóan, hitelesen előadva.

Számomra a következő meglepke-ajándék a *Petőfi és Arany levelezését* bemutató, színpadra rendezett különlegesség. A két költőt olyan fiatal színészek jelenítették meg, akik ugyanúgy 25-26 évesek, mint a levélírók voltak akkor: tehát szenvedély, heves kitérések, ujjongó hangnem az egyik oldalon, a másikon pedig visszafogott komolyság, higgadtság, a forradalmi időszakban lelkesedés, aztán a legkedvesebb barát elvesztésén borongó fájdalom...

A kiváló írói és rendezői bravúrok, a kiváló szereposztás emlékeztetett erre a cseppet sem színpadi műfajt – maradandó élménnyel tudja gazdagítani nemcsak az ifjúságot.

Aztán a *Jövendölés* feltette a koronát az eddigiekre. Kutatásokat, előtanulmányokat feltételez, hiszen tudjuk különféle olvasmányainkból, hogy Szendrey Júlia tényleg nadrágot hordott a pesti forradalom idején (is), tényleg van szobra Koppenhágában. Igen szimpatikusnak találtam, hogy a szerző beépítette Heyde báró csatateri leltárát – ezzel elvágva a mindenféle romantikus és üzletszerű meseszöveget, legendáriumot.

A három kiváló színész: **Brunner Márta, Siposhegyi Zsolt és Plaszkó Bence** egy egész színtársulatot helyettesít: értelemszerűen Hruz Mária egy szempillantás alatt lehet Júlia, István öcsém lehet az apa is egy másik jelenetben, a költő a saját halála után pedig megjelenítheti önnön fiát – ötletes. Modern. Csak egy kereplő jelzi a váltást, de elég egy kucsma, egy fejkendő, egy szoknya fel- és levétele, alatta ott van a fekete lovaglónadrág.

Még darab is van a darabban, amikor a háttérben két teátrista imitálja a vándorszínészek előadásait.

Tetszetek a megbújó (de tökéletesen kidolgozott) részletek: a hús klopfolása érzékelteti a mézárszék-et (elég is ennyi utalás) vagy a dob /asztal ütemes-ritmusos verése a hadsereg vonulását... Az anya söp-röget, tésztát nyújt, aztán megfordítja, úgy látjuk, lisztet szór rá... Mielőtt a fiát megöleli, konyharuhá-ban megtörli a kezét. Szoborrá fagy, mikor a fia el-hagyja a szülői házat.

Átgondolt, szeretnivaló pontosság.

Brunner Mártának be kellene kerülnie a Halhatatlanok Társulatába azért az unszoló, rábeszélő mimi-káért, ahogy mutatja: fogadd el a bort, Sándor, tu-dom, hogy nem szereted, de ne bánts meg apádat... Zseniális.

Lehetetlen (nem is kell) felsorolni minden, számomra emlékezetes részletet, hadd fedezze fel mindenki ma-gának. Milyen korhű, hogy a szoba földje szalmával van felszórva, vagy a költő lúdtollal írja az episzto-lát... Isteni.

Imádtam a Szeretlek, kedvesem-re megalkotott ko-reográfiát, a pontosan kidolgozott mozdulatokat (az orrukkal is megsimították egymást), a szenvedély, a boldogság, az ujjongás – csodálatos. Mint egy mo-dern balett.

Teljesen meghatódtam attól az ikoni háromszögtől, ahogyan a baba fölé hajolnak, Júlia Madonna-arca, Sándor gügyögése, a testtartásuk: gyönyörűséges. Családdá váltak. (Ha görög mitológia lenne, az istenek életet adtak volna a babának, olyan felemelő, torok-szorító volt).

Majd az aggodalom, a féltés hangja Júlia részé-ről, Sándoré a fékezhetetlen kitörés: benne a lelki-ismeret-furdalás, a kötelesség, az elhivatottság (mi-lyen dolog már, hogy egy forradalmár otthon babázik, nem ott a helye).

István öcsémnek is voltak emlékezetes alakításai: a csibészes-kópés ráugrás a bátyjára, vagy mikor az apa bocsánatot kér a fiától, hogy nem hitt a tehetségében, aztán reszketve kimegy az ajtón meghalni... Még a nyaka is reszketett.

De a csúcs nem ez volt, hanem itt is az arc: a remény-telenség, a kilátástalan állapot kifejezése, hogy Zoltán

unokaöccse méltatlan, semmirekellő korhely lett.

Beszél hozzá, az meg láthatóan rá se ránt, másfelé fi-gyel.

Siposhegyi Zsolt részeg-alakítása, az artikuláció, a tántorgás méltó a nagy, klasszikus színészekhez.

Szenzációs, ahogy Petőfi Zoltán kimondja: nem kap-tam forradalmat se (mint az elkényeztetett kisgyerek karácsonykor, nincs kisvasút)

(Hányszor láttunk már ilyet, hogy az utód képtelen elviselni az előd nagyságát, elnyomja őt annak tehet-sége... Bár Áprily Lajos vérvonalában nem okozott ez gondot, se a Karinthy családban.)

Remek, hogy a zászló viharvert, nem ropogós, nem vadonatúj.

Az anya halála, a szemfödél, a mesemondás és -hall-gatás – sorolhatnám a kreatív találékonyságokat.

Már olvashattuk korábban Szendrey Júlia verseit. En-gem eddig nem érintettek meg.

Úgy látszik, Brunner Mártának fává kell változnia, és széttárt karokkal pergetni a faleveleket (elhittem neki, hogy nem szalmaszálak), hogy rádöbbenjek: hiteles a nősors, feldolgozhatatlan a veszteség. „Még van sírni-való könnyem”.

Előtte a tíz körmével kaparta a földet (jelezve, hogy mindenütt kutatja Petőfi nyomát), és igaziból folytak a könnyei – a reflektorfényben látszott egy pillanatra. (Hogy nekem is folytak, az érthető, szerintem, de ők ezerszer elpróbálták...

Fanyalgóan legyinthetnének, persze, profi színész, ez a dolga. Ez legyen annak a problémája, aki így gon-dolkodik.)

De a mű felejthetetlen csúcspontja Heydte levele: az üstdobra kiugrik a szív, hangosan, ütemesen, ahogy a vér lüktet a fülben. Aztán a dermedt, néma, hosszú csend.

Hálás voltam a közönségnek: se egy pzs-zizzenés, se egy beleköhögés, se széknycorgás...

Szóval a darab csodálatos. A szöveg, a rendezés, a casting telitalálat.

A nyitó dallal zárult, és égve maradt az asztalon a gyertya!

Nem véletlenül, mert a színpadon semmi se ötletsze-rű.

Örökké ég. Örökké él Petőfi szelleme.

Petőfi örült volna ennek az előadásnak.

Hát még annak, hogy őt egy sármos, szenvedélyes fiatalember játssza, hiszen tudott dolog, hogy nem volt jóképű férfiú. Az idealizált festményeknek más az üzenete.

Kiemelendő a darab során hallható versmondás: élet-szerű, ugyanakkor szokatlan, erőteljes megszólítások, fürkésző kérdések, nyugtalanító a hanghordozás.

Más. Eltér a megszokottól. Modern. Nem baj, ha nem azonosulunk vele, emlékeztetünkbe beleég, visszatér. Kísért.

Kíváncsi vagyok, másodszori / harmadszori megnézéskor milyen hatással lenne rám. Belefeledkeznék-e újabb részletekbe? Elvárásolna-e, ahogy most, Budajenőn?

Ők hárman a kedvenc színészeimmé váltak. Mindig megújulók, így megunhatatlanok.

Hol próbálhatom ki?

Daróci Lajosné Márta
az Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat
főszerkesztője

Szenczy Ibolya

Pál Ildikó kiállításán

(A Tállya utcai Szociális Gondozóközpont 17. tárlata)

Azt mondják, a zene olyan érzéseket tud kelteni, amelyekre nincsenek szavak.

Igaz lehet.

Mert hogyan írjam le azt a finom, léleksimogató zenét, amit Székely Edit fuvolaművész és Pál Anikó zongoraművész előadásában hallottunk (Gluck: Melódia, majd Vivaldi: Tél, később Chopin: Variációk egy Rossini-témára) – behunytt szemmel andalított, gyönyörködtetett.

Vagy Kiss László gitárművész bravúros, virtuóz előadása (Carlos Santana-művek), hogy a szemünkön csordul ki a végtelen fájdalom, és tekergeti a szívünket-lelkünket... Ahogy mindig, most is felemelő, mindenki érti, nem is engedik el, a vastaps után még játszania kell. Európa – szintén Santana-remekmű.

Sokan vagyunk a közönség soraiban. A bentlakók lelkének vastag páncélját áttörve tudatosul a tiszta, magas fokú, egyetemes művészet.

A kettő között pedig a fiatalka költő, Cserni Andris, akit a selyemfestő egyik alkotása ihletett meg: megfelelő hangerő, tökéletes artikuláció, bátor kiállítás.

Nézik a festményt, hallják a verset – kiváló az előadás.

Az IRKA KÉP-VERS rovata elevenedik meg, a rokon művészeti ágak találkozására.

És akkor... belép a Táncos...

Gyönyörű. Alakja, mozgása, együtt lélegzése a fátyollal, a zenével, úsznak, forognak a levegőben, talán nem is érintik a lábuk a földet, lebegnek, mint a legnemesebb madarak...

Az életigenlő színű selyemkendő titokzatos mintákat rajzol, hullámozik...

Elegáns, légies mozdulatok, aztán erőteljes pörgés...

Nem akárkinek a zenéjére, Carlos Santana: Macumba in Budapest – Kiss László előadásában.

Varázslás.

Gyanúsán csillognak a szemek, szomjasan isszák a látványt. Ellágyulunk, mindenki mosolyog, amikor a táncművész kecsesen, finoman körbesimogatja a gitárművészt a selyemkendővel. Titokzatos, mély szerelem az övék.

Mintha varázspálca érintette volna meg a mindegy-hány-éves arcokat, testeket: fénylővé váltak a tekintetek, átszellemültté a megszépült, ragyogó vonások.

Ünnep van a teremben, az egész földön.

Nem, nem, nem sikkadt el a selyemfestő művész egyetlen alkotása se.

Amikor már úgy éreztük, nem lehet tovább fokozni az érzelmeket, bemutatkozott az alkotó, és az ő remekműveiről hallottunk történeteket, miérteket.

Csodálatosan illett minden egymáshoz, méltó párjai lettek az előadóművészeknek, mintha harmónia lenne kívül-belül az egész világon: a lélekemelő témák, a szemet gyönyörködtető színek átformáltak minden más nézőpontot.

Az ember legszívesebben mindet végigsimogatná, megérintené. Az ilyenre mondják: receptre kéne felírni.

Milyen szép is lenne így gyógyítani meg ezt a beteg világot.

DLné

Ilka Gábor és Balogh János közös tárlatán

Mintha kiürült volna a város, és mindenki a PKH-ban lenne. Óriási az érdeklődés, a karzat tömve, a földszintre meg se próbálunk még több pótshéket behozni. Szorosan állnak, de senki nem elégedetlenkedik.

Igen, Ilka Gábornak ilyen népes rajongótábora van, mind órá kíváncsi, mind a közelébe akar férkőzni, kifejezni szeretetét, örömét, hogy itt lehet.

Ő maga áll az aprócska színpadon, falatka fiatalember, a még parányibb remekművek társaságában, és ellágyulva, érzékenyülve fogalmazza meg hatódottságát. Háta mögött az új alkotások egészen különleges módon, valami finom drapériára téve, fényfüzérrel ékesítve, szegélyezve...

Művészi kompozíció.

Legyökerezik a szemlélő, nem bír elmozdulni, kattog az agya. Mert kicsik a szobrok ugyan, de minden műveltségünkre, kreativitásunkra szükség van az üzenet felismerésekor. Nem adják meg könnyen magukat.

A büféasztal festményszerű csendélet, ízléses elhelyezése a finomságoknak. Harmonikusan megkomponált egész. Kár megtörni a varázstsát.

Gábort pedig jó hallgatni.

Ahogy születik a gondolat, azonnal irodalmi választékosság, gördülékeny stílus a jellemző, csak picit remeg a hangja, ahogy a kedves, atyai jó barát munkásságát értékeli. A tisztelet, a főhajtás hangján mond köszönetet az özvegynek, aki lehetővé tette a műalkotások bemutatását.

Rézdrót grafika, amely mégis térbeli helyente, egyedi, utánozhatatlan, csak Balogh Jánosra jellemző. Kivételes tehetséggel ragadja meg a mondanivalót, pl. a színészek portréjának sajátosságait. Ha nem lenne aláírva, kit ábrázol, akkor is tudnánk, ki az, mert éppen azt a bizonyos alapvonást emeli ki.

És Ilka Gábor mondja a szebbnél szebb történeteket, sorolja a bensőséges kapcsolatra utaló elemeket, a mélységes és szeretetteli barátság csodáját.

Egy pillanatra, tényleg csak egy pillanatra felsejlik WR Mester büszke arca, jelezve, hogy itt van velünk, majd elsuhan.

Mindenütt mosolygó arcok, lassan a galériára is feljutunk, ahol a régebbi remekművek állnak. Gábor nem sokat beszél a sajátjairól, pedig mindig művészeti csemege, mikor összevetjük, találkozik-e az alkotó gondolata a látogatóéval.

Ezen az estén vendégszerepelt nálunk egy autentikus csángó néptáncegyüttes, a Tavaszi szél vizet áraszt című.

Népi játékot adtak elő: a születéstől a halálig ölelte fel az emberi életet, kissé kitérve néhány húsvéti népszokásra (tojáscsere!), aztán az udvarlás, az esküvő hangulatát jelenítették meg, végül a temetés búskomorságát. A szereplők magas átlagéletkorát kompenzálta a gyönyörűen hímzett ruházat, a katrinca, a blúzok, a mellények kivarrása. Önállóan is művészet.

A rigmusok zárt artikulációja, a tájszavak használata (román szavakkal keverve) nagy odafigyelést igényelt, de igen tiszteletre méltónak tartottuk a lelkes hagyományápolást, azt, hogy élővé teszik a szokásokat, nem hagyják, hogy elveszzen a régi világ, hogy a modern idő túllépjen a múlton.

Hálásak voltak, hogy nálunk lehetőséget kaptak a közel egyórás műsor bemutatására.

Ártatlan, lelkes amatőr csoport. Jó egészséget és lelkesedést kívánunk a további működéshez.

DLné

KISS COMPANY

A **KISS LÁSZLÓ** által alapított együttes nemcsak kiemelkedik az érdi (és környékének) zenei együtteseinek közül, de városunk kulturális életében jelentős szerepet vállal, növeli a város értékeit, terjeszti jó hírnevét.

Laci virtuóz gitárművész, zeneszerző, aki szakmai körökben is elismert, és kivételes tehetségnek számít. Nagy hatású, magával ragadó, bravúros játéka minden alkalommal óriási ovációt vált ki – korra, nemre való tekintet nélkül.

Minden zenei műfajban és stílusban otthon van, a legnagyobb zenei ikonokkal emlegetik együtt: Carlos Santana, Gary Moore vagy Al Di Meola műveit mesteri szinten közvetíti, ahogy torokszorító a fájdalom kifejezése is.

Saját művei se maradnak le: jellegzetes hangzásvilág, profizmus, eredetiség jellemző művészetére. Az érdi közönség előtt több alkalommal szerepelt már: Nyitnikék, a város és vonzaskörzetének helyi ünnepségei, Magyarok Vására, ugyanakkor országos zenei fesztiválokra állandóan kap meghívást.

Muzikális a családi háttér. Felesége, **Kissné Matkó Gabriella** szintén zenész, az együttes fronténekes. Előadóművész, dalszövegíró, költő, publikál az IRKA-ban, a Szárnyaló Sólymok Haikucsoportban, ruhatervező, egzotikus táncokkal szerepel, kisgyerekeknek néptáncot tanít. Kreativitás, ötletgazdagság – művészi magaslatok minden téren.

Gabi kiváló műsorszervező, állandó segítője az irodalmi és képzőművészeti rendezvényeknek. Versolvasása sámándobra, csengő botra, tibeti tálra – felejthetetlen, ahogyan a sokféle fátyoltánc mindig lenyűgöző, ámulatba ejtő. Finom, kecses mozdulatok, lélegzetelállító koreográfia – ezek az ő jellemző szinonimái. Meglepő szípkázása maradandó élményekkel gazdagít bennünket.

Hangszerboltjukat 1993-ban alapították: húros, vonós és billentyűs hangszerek, kiegészítő elemek, kották,

oktatóanyagok, stúdiótechnikai berendezések paradicsoma, ahol mindketten értenek a hangszerek technikai-műszaki-szerelési részéhez is. Az általuk alapított gitársuliban mindketten tanítanak zenét.

Lányuk hivatásos énekművész, 15 éves színpadi tapasztalattal tanít éneket.

Kiss László és felesége a hétköznapi életben nagylelkű, ügyszeretűk, pozitív kisugárzásuk, segítőkészségük páratlan. Végtelenül szerények. Önzetlenül támogatják a tehetségeket. Többek között az AVL – Érdi Jazz Fesztivál egyik reklámozója a Kiss Company.

Kiss Lászlót 2023. március 15-én Érd Város Művészeti Díjával tüntették ki.

Gabriella haikujai

(hívószó: farsang)
Alszom, s álmodom,
hogy élek, velem pörög,
forog a világ

*Vigadó lélek
táplálja lelkünket,
hideg tél, álarc*

*Vigadó lelkek
ünnepelnek, mielőtt
a bazár bezár*

A Lelkünk szigete 2022 c. antológia **Gani Zsuzsának** 15 versét közölte. A Holnap magazin is rendszeresen megjelenteti Zsuzsa verseit, ahogy a poet.hu internetes oldalon is mindig találkozunk a nevével.

A Pro Cultura Pannoniae és az Országos Mécs László Irodalmi Társaság **Az év nyugdíjas írója 2022** címmel meghirdetett országos irodalmi pályázatán **Radnai István 1. helyezést** ért el.

Az Aposztróf Kiadó Szó-kincs c. antológiájába beválogatták **Kovács F. István** Korai „érettségi” című remekművét.

Januárban

Pál Ildikó kiállítása a Tállya utcában – Cserni András verse Pál Ildikónak A fény születése c. selyemképéhez, Kissné Matkó Gabriella fátyoltánca, Kiss László gitárművész virtuóz zenélése

Az új PKH-ban: **Tomózi Gizella** kiállítása – Falus Gábor zongora, Gregus László Petőfi-vers, Varga Katalin K-V, Labant Lehel Márai-vers. Zenészek találkozója, közös muzsika – Pódiumbeszélgetés Somfai Istvánnal

Linka Ágnes: Jövendölés c. darabja (Budajenőn) Gregus Lászlóval néztük meg (a karanténos előadást, valamint Petőfi és Arany levelezését ismerjük tőle). Petőfi életének egy-egy szelete, versekkel, dalokkal – eljátszva, előadva, dalok, gyönyörű koreográfiával a mozgások. Alapos történelmi-irodalomtörténeti kutatások előzték meg a mű megírását. Ez is Linka Ágnes érdeme. Profi színészek, profi rendező munkája. Elvarázsolták a közönséget.

Cserni Andris könyvbemutatója (Sötét sorsok 1. Farkasfalka) két helyszínen, két különböző időben, két különböző pódiumbeszélgetővel: az Óperencia – Bíró András Könyváruház Könyvmoly csoportjának szervezésében **Fehér Edina**, a Csuka Zoltán Városi Könyvtárban **Nagy Krisztina**, a könyv kiadója, szerkesztője – mindkettőről: kiváló szakértelem, értő-érző elemzés, nagy tisztelet, elismerés minden irányban

Téli Tárlat az Érdi Galériában. KÉK-kiállítók: Falusné C. Erzsébet, Hangyássyné Zsuzsa, Kávránné Szedmák Ilona, Nagyszalóki András, Tarnócziné Barabás Irén, Nimsz Terézia, Ilka Gábor

A MI PETŐFINK c. vándorkiállítást többen láttuk a Csuka Zoltán Városi Könyvtárban (PIM, NKA, OSZK közös anyaga): 12 molinón Petőfi életének kiemelkedő eseményei, Szendrey Júlia, Petőfi és Arany, a János vitéz, a háború és a halálának témaköre.

Petőfi a Pilvaxban címmel **Ungvári Zsolt** (VMG-tanár) kiváló darabját adták elő a gimnázium diákjai. **Dizseri Márta** rendezte. A Csuka Zoltán Városi Könyvtár közönsége hatalmas elismeréssel adózott a tehetséges tanároknak és színtanodásoknak.

18-án: a magyar kultúra napjának tiszteletére – Kortalan irodalom címmel interaktív irodalmi délután a Dózsa-klubban. Vendég: **Szöllősi Bernadett** kortárs költő.

A március 15-i városi ünnepségen **Pergel Antal történész Csuka Zoltán-díjat** kapott, **Kiss László gitárművész pedig Érd Város Művészeti Díját** nyerte el.

Márc. 19-én **Ilka Gábor szobrászművész és Balogh János rézdrótrgrafikus** közös kiállítása a Parkvárosi Közösségi Házban.

A KÉK Tállya utcai kiállításai: februárban **Krisztbaum Mihály**, márciusban **Solyomné Pirokska**, áprilisban **Wischin Tibor**

Pál Ildikó selyemfestő művész kiállítása a törökbalinti Szereteláng Közösségi Házban Rauscher Máriával közösen. Cím: Varázslatos selyem. A Közösségi Ház szervezte márc. 7-re, egy hónapig nyitva.

Eszterlanc címmel állandó nosztalgiaműsort tart **Szigeti Eszter és Varga Zoltán** az új PKH-ban minden hónap utolsó hétfőjén 10 órai kezdettel.

Gani Zsuzsa 1. helyezést ért el a Gold Pen Irodalmi Kör márciusban elért kiváló eredményeiért.

Nagy-Rakita Melinda: az 1. regényírói pályázatra beküldött Kilencvenkilenc c. művét a zsűri **továbbjuttatta.**

**Az Érdi IRKA irodalmi pályázatot hirdet
vers- és szépprózáírók számára**

ÉLNI JÓ (?) címmel.

Elvárás / biztatás: a líra és epika műnemébe tartozó költői eszközrendszer gazdagsága, a jellemábrázolás sokfélesége, a párbeszéd hitelessége, a változatos szókinccs, a leírások egyedisége – mind a megjelenítés eszköze legyen, kerülve az egysíkú cselekménysort.

A téma utalhat az élet értékére, szépségére, a hétköznapi élet színes tartalmasságára, az apró vagy a nagy örömekre, a pótolhatatlanságra. A mindenáron élni-akarás, a görcsös ragaszkodás esetleges buktatóira, az értelmetlenségre, a hiábavalóságra, az árnyoldalra.

Feltételek: névvel, (e-mail) címmel, telefonszámmal ellátott, nyomtatásban meg NEM jelent két darab vers/vagy egy széppróza műfaji megkötés nélkül, maximum három oldalnyi terjedelem (A4), Times New Roman stílus, 12-es betűméret, 2,5 cm-es margószél, 1,5-es sortávolság.

A pályaműveket szakértő bizottság értékeli.

Nevezési díj: nincs

Határidő: 2023. szeptember 30.

Eredményhirdetés: 2023. november 24-én 15 órakor a régi Parkvárosi Közösségi Házban (Bajcsy-Zs. u. 204-206.)

A legjobbnak ítélt írásokból válogatás jelenik meg.

Beküldési cím: dlnemarta@gmail.com vagy postai úton a kiadóba (2030 Érd, Szepes Gyula Művelődési Központ, Alsó u.9.)

Tartalom

Vers	1 – 14
Próza	15 – 20
Diákoldal	21
Móczár Csaba rovata	22 – 23
KÉP-VERS	24 – 25
Petőfi / 200	26 – 34
Jankovits Márta rovata	35 – 37
Ábel András nyomában	38 – 39
Nagy-Rakita Melinda rovata	39 – 41
Tanulmány	42 – 43
Beszámoló	44 – 48
Bemutkozás: Kiss Company	49
Hírek	50
Felhívás	51

Illusztráció: válogatás a 2022-es nyári alkotótábor képeiből
(Helyszín a Hangyássy család kertje Százhalombattán)

Honlap: www.poly-art.hu

Facebook:

Az Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat kedvelői

Tisztelt Olvasóink, kedves Irodalombarátok!
Az SZJA 1%-ának felajánlásával támogatják a
POLY-ART Alapítvány munkáját.
Ez a művészeti közösség azzal a céllal jött létre, hogy városunkban és annak vonzáskörében élő
alkotók számára bemutatkozási és
fejlesztési lehetőséget biztosítson.

E törekvést támogatják adójuk 1%-ának
felajánlásával.

A POLY-ART Alapítvány adószáma:
18667369-1-13

Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat • Megjelenik negyedévente a Poly-Art Alapítvány támogatásával •
Felelős szerkesztő: Daróci Lajosné, tördelőszerkesztő: Daróci Attila • A szerkesztőség levélcíme: Szepes
Gyula Művelődési Központ 2030 Érd, Alsó u. 9. • E-mail: dlnemarta@gmail.com • IRKA-logó: Mezőfi
Virág • Nyomdai munkák: Progresso Print Kft. • Kiadja a Szepes Gyula Művelődési Központ • ISSN:2062-8048